

OSLO SPEILET

Oslo **uten grenser** – Befolkningsvekst i Stor-Osloregionen siste 10 år og neste 10 år

Kriminalitetsutviklingen blant barn og ungdom i Oslo – flere **positive trekk**

Lungekreft i Oslo kommune

Oslo kommunes ansatte – en **samensatt arbeidsstokk**

Innholdsfortegnelse

Innledning og leder	S . 5
Oslo uten grenser – Befolkningsvekst i Stor-Osloregionen siste 10 år og neste 10 år	S . 6
Kriminalitetsutviklingen blant barn og ungdom i Oslo – flere positive trekk	S . 15
Lungekreft i Oslo kommune	S . 21
Oslo kommunes ansatte – en samensatt arbeidsstokk	S . 28

Forsidebilde: 07 Oslo

OSLOSPEILET ble utgitt første gang i 1991, og har siden kommet ut tre til seks ganger årlig. Oslospeilet inneholder artikler om ulike sider ved byens utvikling, særlig innen områdene demografi og sosioøkonomi.

Magasinet utgis av Oslo kommunes utviklings- og kompetanseetat, ved fagenhet for statistikk og analyse.

Ansvarlig redaktør: Etatsdirektør Gerd Robsahm Kjørven
Redaktør: Seniorkonsulent Pål Holmen

OSLOSPEILET

En by kan forstås på flere måter. Den kan være summen av menneskene som bor der, en samling av gater, hus, plasser og parkanlegg, eller et administrativt avgrenset område, slik Oslo kommune er.

Uansett hvilken av disse måtene man velger å se byen Oslo på, har den i lang tid vært en voksende by. Dersom bygrensen fra 1624 hadde vært gjeldende i dag, ville dagens rådhus ligget like utenfor Oslo, det samme gjelder domkirken og jernbanetorget. Mye av det som i dag blir regnet som indre by, for eksempel Grønland, Grünerløkka og St. Hanshaugen, ble først i 1859 regnet som en del av Oslo. I 1948 ble kommunen som omkranset hele Oslo, Aker kommune, innlemmet i Oslo. Dette inkluderte steder som Bygdøy, Ullevål, Marienlyst, Storo, Sinsen, Hasle og Ekeberg, for å nevne de som lå nærmest datidens kommunegrense.

Selv om det er lite sannsynlig at kommunegrensene til Oslo utvides med det første ser vi tegn til utvidet samarbeid mellom Oslo og nærliggende kommuner, for eksempel gjennom "Planprogram for areal og transport i Oslo og Akershus", et plansamarbeid mellom Oslo kommune og Akershus fylkeskommune. Moderne kommunikasjonsmidler og kortere reisetid gjør at Stor-Osloregionen i stadig større grad utgjør et felles bo- og arbeidsmarked. I takt med befolkningsvekst og økt belastning på infrastruktur, øker også behovet for å samordne planer for regionens utvikling på tvers av kommunegrenser.

■ ■ Vi må henge sammen eller bli hengt hver for oss ■ ■

Jan P. Syse

På den ene siden kan befolkningsvekst ha positive konsekvenser som næringsvekst og et mer variert handels- og kulturtilbud. På den andre siden kan den medføre økte klimautslipp, bilkøer, trafikkork og press på grøntarealer. La oss håpe at de administrative grensene ikke stenger utsikten for et vellykket samarbeid.

Oslo uten grenser – Befolkningsvekst i Stor-Osloregionen siste 10 år og neste 10 år

Oslos kommunegrense representerer et administrativt skille mellom Oslo og nabokommunene. I noen sammenhenger kan det imidlertid være hensiktsmessig å se bort fra et slikt skille. Boliger, næringslokaler og infrastruktur strekker seg sammenhengende fra Oslo sentrum, gjennom flere kommuner, langs begge sider av Oslofjorden og nordøstover i retning Gardermoen. Byen Oslo preges til daglig av dette gjennom at langt flere mennesker enn de fast bosatte er innom byen. De siste årene har Oslos kraftige befolkningsvekst fått mye oppmerksomhet, men hvordan er det egentlig med områdene i nærheten?

Tabell 1: Fordeling av kommuner på delregioner i Stor-Osloregionen, folketall for 2002 og 2012, samt prosentvis endring i folkemengde

Navn på byregion	Folketall 1.1.2002	Folketall 1.1.2012	Endring i prosent
Oslo kommune	512 718	613 285	20 %
Indre ring (9 kommuner)	278 666	318 306	14 %
Indre sør: Ski, Nesodden, Oppegård og Enebakk	73 620	82 786	12 %
Indre vest: Bærum	101 442	114 489	13 %
Indre nord: Rælingen, Lørenskog, Skedsmo og Nittedal	103 604	121 031	17 %
Ytre ring (24 kommuner)	277 204	324 963	17 %
Ytre sør: Marker, Rømskog, Trøgstad, Spydeberg, Askim, Eidsberg, Skiptvet, Hobøl, Vestby, Ås og Frogn	84 390	97 041	15 %
Ytre vest: Asker, Røyken og Hurum	75 326	85 226	13 %
Ytre nord: Aurskog-Høland, Sørumsdal, Fet, Gjerdrum, Ullensaker, Nes, Eidsvoll, Nannestad, Hurdal og Lunner	117 488	142 696	21 %
Drammensregionen (8 kommuner)			
Drammen, Øvre Eiker, Nedre Eiker, Lier, Holmestrand, Svelvik, Sande og Hof	139 896	158 017	13 %
Mossereregionen (4 kommuner)			
Moss, Råde, Rygge og Våler	51 378	57 106	11 %
Stor-Osloregionen (46 kommuner)	1 259 862	1 471 677	17 %
Norge uten Stor-Osloregionen	3 263 999	3 514 193	8 %

Hva er Stor-Oslo?

Som en del av bakgrunnsarbeidet til en storbymelding i 2003 (St.meld. 31) ble det laget en inndeling av kommunene i utvalgte byregioner. Hver region skulle være et senter med betydelig omlandstilknytning, og Stor-Osloregionen ble i så måte Norges klart største region. Stor-Osloregionen består av i alt 46 kommuner. Akershus-kommunene (22 kommuner) utgjør en stor andel av kommunene i regionen, men også utvalgte kommuner i Østfold, Buskerud, Vestfold og Oppland er inkludert. Drammensregionen og Mossereregionen regnes som egne regioner, men er samtidig innlemmet i Stor-Osloregionen.

Ved inngangen til 2012 var den totale folkemengden i Stor-Osloregionen på 1 471 677 millioner. Dette utgjorde da omtrent 30 prosent av Norges befolkning. Størsteparten av Stor-Oslobefolkningen bodde imidlertid enten i Oslo eller i en av kommunene nærmest Oslo. Oslo og den såkalte indre ring (9 kommuner) i Osloregionen, utgjorde en folkemengde på 931 591 personer, eller 18,5 prosent av Norges befolkning.

Oslo som knutepunkt

En måte å få et inntrykk av regionens tilknytning til Oslo på, er å se på den jobbrelaterte pendleraktiviteten til Oslo i de ulike delregionene innenfor Stor-Oslo (se figur 1).

For at ikke kommunale forskjeller i andel barn og pensjonerte skal virke inn på prosentandelene er det hentet ut tall kun for aldersgruppen 20–59 år, en aldersgruppe hvor de fleste er i arbeid. Drammensregionen har lavest andel Oslopendlere av delregionene, men likevel har nesten 1 av 10 20–59-åringer i denne regionen jobb i Oslo. I de tre delregionene som utgjør indre ring er det imidlertid over 3 av 10 i 20–59 årsalderen som jobber i Oslo. Enkeltkommunen med størst andel jobbspendlere til Oslo er Oppegård, hvor 43 prosent av 20–59-åringene har jobb i Oslo. Naturlig nok viser figuren at det er en klar sammenheng mellom avstanden til Oslo og befolkningsandel med jobb der.

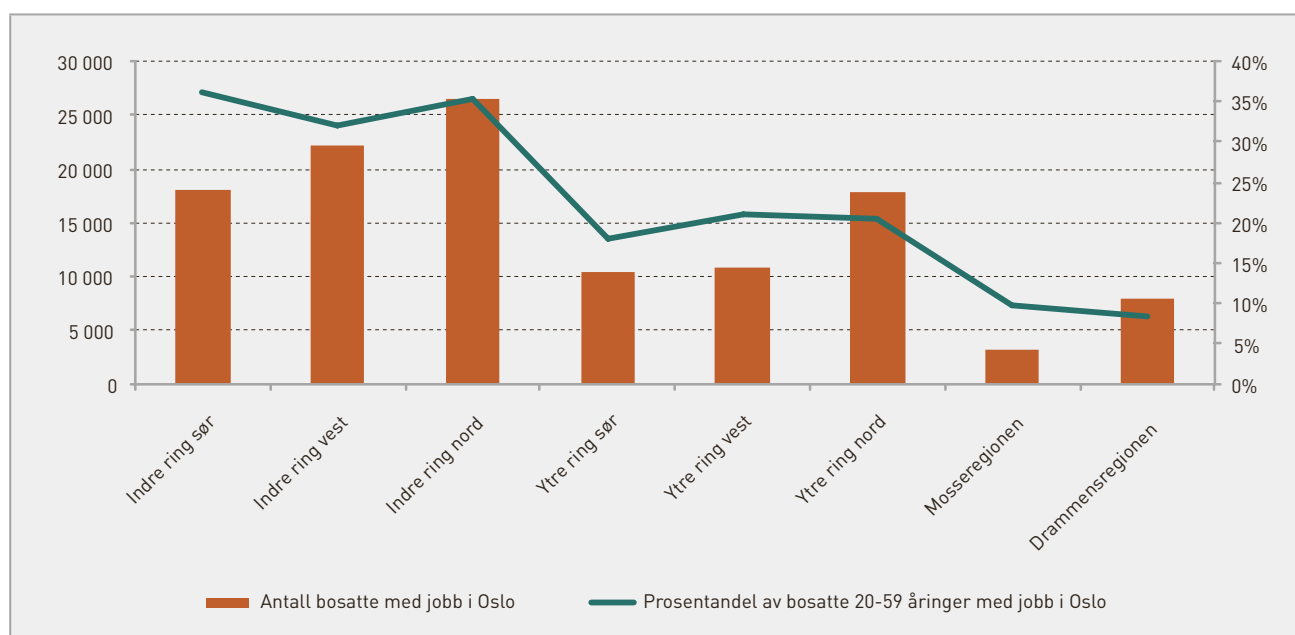
Alt i alt har litt over 117 000 (summen av alle søylene i figur 1) bosatte i Stor-Osloregionen utenom Oslo, arbeidsplass i Oslo. Sannsynligvis pendler de fleste av disse til og fra Oslo daglig eller flere ganger i uken. Vi kan også regne med at det daglig er mange innom Oslo i jobnbærende selv om de har arbeidsplass i en annen kommune. I tillegg er det alle de som er innom Oslo for å handle eller benytte seg av kulturtilbudet.

Å få god oversikt over hvor mange Stor-Osloinnbyggere som er innom Oslo i løpet av en uke, vil være en vanskelig statistisk øvelse. Det er uansett liten tvil om at mange av innbyggerne i Oslos nærmekommuner er tett knyttet til Oslo gjennom arbeid eller på andre måter.

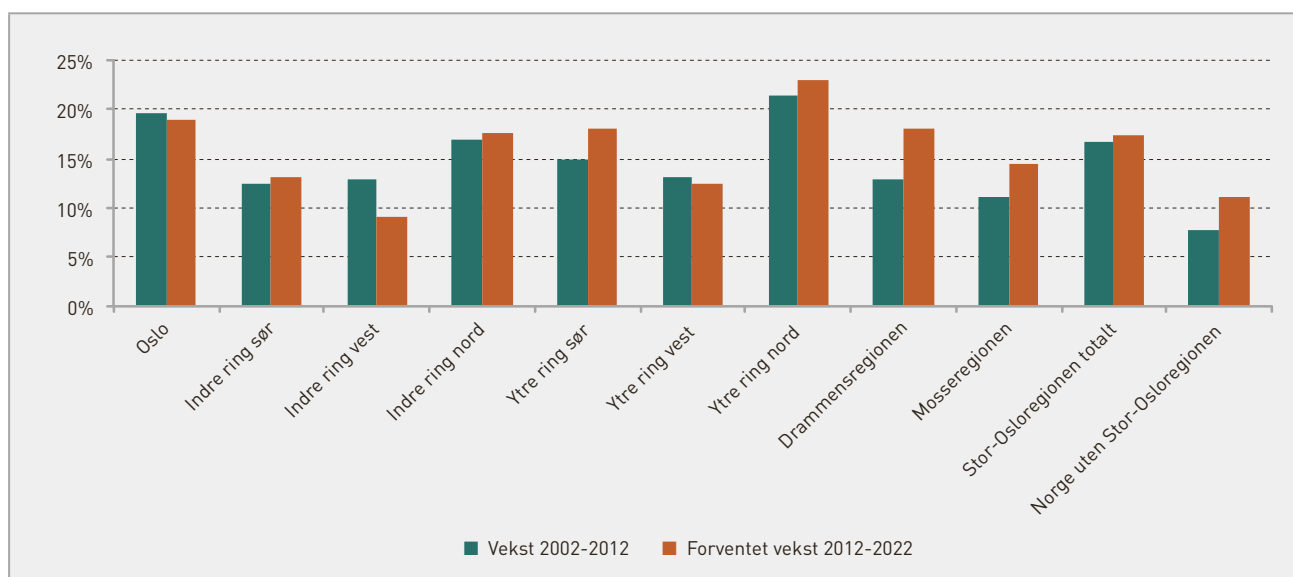
Befolkningsvekst siste 10 år og neste 10 år

Samtlige delregioner i Stor-Oslo har vokst de siste 10 årene. Størst befolkningsvekst av alle delregionene har ytre ring nord hatt, med en vekst på 21,5 prosent (se figur 2). Oslo, indre ring nord og ytre ring sør har alle hatt en befolkningsvekst på mellom 15 og 20 prosent, noe som også kan regnes som relativt høyt. Stor-Osloregionen samlet har hatt en befolkningsvekst på 18 prosent fra 2002 til 2012, fra et folketall på like over 1,25 millioner til et folketall på over 1,47 millioner. Dette tilsvarer en gjennomsnittlig årlig befolkningsøkning på like over 21 000 innbyggere, eller 1,56 prosent per år. Til sammenligning har Norge uten Akershus og Oslo i samme periode hatt en befolkningsvekst på 8 prosent, eller 0,74 per år.

Søylen for framskrevet vekst neste 10 år (se figur 2) viser at det for Stor-Osloregionen forventes fortsatt vekst også neste 10 år, nærmere bestemt på omtrent på samme nivå som de foregående 10 årene. Regnet i antall personer innebærer dette imidlertid en større vekst enn det har vært fra 2002 til 2012,

Figur 1: Antall bosatte med arbeidsplass i Oslo etter delregion, samt prosentandel av bosatte 20–59-åringer med arbeidsplass i Oslo etter delregion. 2011

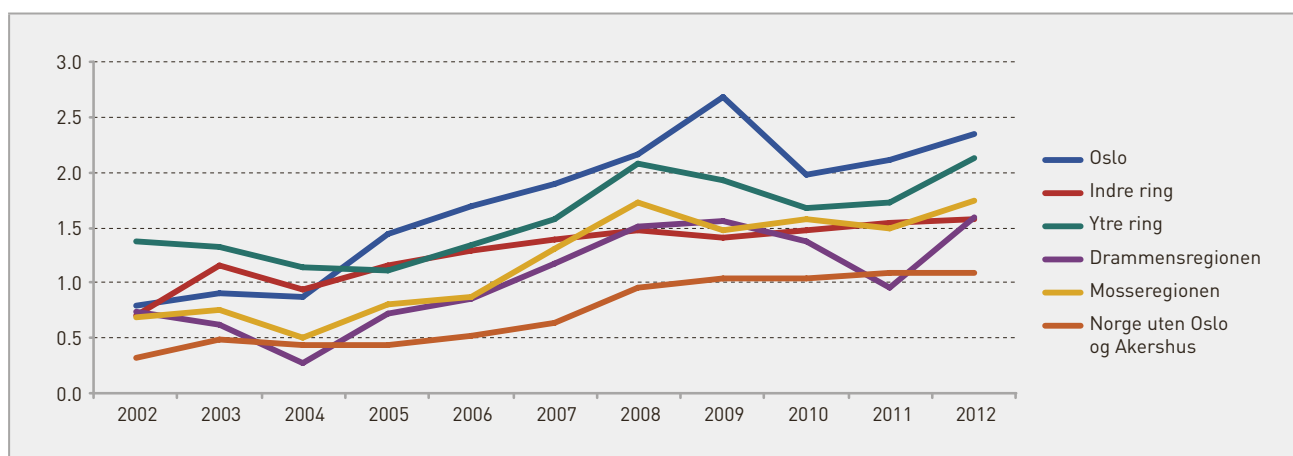

Figur 2: Befolkningsvekst fra 2002 til 2012, og framskrevet befolkningsvekst fra 2012 til 2022 i henhold til SSBs 4M-alternativ. Prosent

nærmere bestemt ca. 257 000 personer de neste 10 årene, mot 211 815 personer de foregående 10 årene.

Det forventes fortsatt kraftigst befolkningsvekst i ytre ring nord, faktisk enda kraftigere enn i den foregående tiårsperioden. I tråd med den foregående perioden forventes det fortsatt høy vekst også i Oslo, indre ring nord og ytre ring sør. Størst endring i prosentvis vekst er forventet i Drammensregionen, som forventes å øke veksten fra 13 prosent til 18 prosent, mens indre ring vest (dvs. Bærum) forventes å få en lavere prosentvis vekst de neste 10 årene enn i de 10 foregående årene, fra 13 prosent til 8 prosent.

Dersom vi studerer den årlige befolkningsveksten nærmere kommer det fram at den har økt utover i perioden. Dette gjelder mest av alle Oslo, som har beveget seg fra en årlig befolkningsvekst på under 1 prosent til jevnt over 2 prosent i året. Akershus-kommunene (indre- og ytre ring) har hatt en mer jevn økning i den prosentvis årlige befolkningsveksten enn hva Oslo har hatt. Vi vet fra tidligere at den forholdsvis bråe veksten i Oslo kan kobles til arbeidsinnvandring i etterkant av EU-utvidelsen i 2004. Veksten i Akershus kan imidlertid se ut til å være litt annerledes sammensatt enn veksten i Oslo, noe som belyses senere i artikkelen.

Figur 3: Årlig prosentvis befolkningsvekst. 2002-2012

Gardermoen-effekten

Som det kom fram av tabell 1 har veksten i delregionen ytre ring nord vært spesielt kraftig. Dersom vi ser nærmere på enkeltkommuners befolkningsvekst (tabell 2) kommer dette tydelig fram.

De tre kommunene med prosentvis høyest befolkningsvekst de siste 10 årene, Ullensaker, Sørum og Gjerdrum, er nabokommuner i ytre ring nord. Veksten i disse kommunene knyttes gjerne til utbyggingen av Gardermoen som hovedflyplass i 1998. Ullensaker, hvor Oslo lufthavn Gardermoen ligger, har i særklasse den høyeste befolkningsveksten av kommunene i Stor-Oslo. En befolkningsvekst på 41,6 prosent i løpet av 10 år er eksepsjonelt høyt. Skedsmo, på fjerdeplass ligger nærmere Oslo og regnes som en del av indre ring, men grenser til både Gjerdrum og Sørum. Alle de fire kommunene ligger med andre ord mellom Oslo og Gardermoen, og innbyggerne kan bl.a. nyte godt av gode pendlemuligheter både til Oslo og til flyplassen. De seneste års flyttebalanse mellom Oslo og Akershus har variert mellom 2000 og 4000 flyttinger i favør Akershus. Utflytting fra Oslo utgjør med andre ord et ganske betydelig bidrag til befolkningsveksten i disse kommunene. Flyttestrømmer som ikke involverer Oslo har vi dessverre ikke statistikk for.

Med all oppmerksomheten som har vært omkring befolkningsvekst i Oslo de senere årene er det kanskje overraskende at Oslo kun er på niende på plass når kommunene i Stor-Oslo rangeres etter prosentvis vekst de siste 10 årene. Dersom Oslo hadde vært delt etter indre- og ytre by ville imidlertid indre by ligget på fjerdeplass mens ytre by ville hatt den femtende største veksten sammenlignet med Stor-Oslokommunene.

Ås og Vestby er to andre kommuner som har opplevd relativt høy befolkningsvekst de siste 10 årene. Disse kommunene ligger et stykke sør for Oslo, men er kun en halvtimes togreise fra Oslo sentrum.

Ingen kommuner i Stor-Osloregionen har negativ befolkningsvekst i perioden. Lavest vekst har Hof (tilhører Drammensregionen) og Hurdal (lengst nord-vest i Akershus) med vekst på henholdsvis 0,6 og 0,7 prosent.

Ved å studere befolkningsframskrivingen for neste 10 år kan vi i tillegg se hvilke kommuner i regionen som forventes å ha sterk vekst i tiden framover. Som tabell 3 viser, er det stadig Ullensaker som har den høyeste forventede veksten. Dersom virkeligheten

blir slik framskrivingen forespeiler, vil folkemengden til Ullensaker nær dobles fra 2002 til 2022.

Det er flere av kommunene som skilte seg ut med høy vekst i 2002 til 2012, som også forventes å ha høy vekst de neste 10 årene. Som tabell 3 viser er ytre nord-kommunene Sørum, Gjerdrum og Eidsvoll på topp 10-listen også her. Det samme gjelder Skedsmo og ytre sør-kommunene Vestby og Ås. Ås utmerker seg ved at den forventede veksten neste 10 år er betydelig høyere enn veksten fra de foregående 10 årene, nærmere bestemt 32,4 prosent (2012–2022) mot 23,1 prosent (2002–2012). Årsaker til at SSB forventer ulik vekst i de enkelte kommunene vil vi imidlertid ikke komme nærmere inn på her.

Oslo kommune har en forventet befolkningsvekst på 19 prosent, hvilket er den fjortende høyeste veksten av kommunene i Stor-Osloregionen. Oslo kommunes egen befolkningsframskriving har imidlertid en litt høyere forventet vekst, nærmere bestemt på 21,3 prosent. Oslo ville med det vært rangert som nummer 8 på listen (tabell 3).

Oslos andel av Stor-Oslobefolkningen øker

Den prosentvise veksten kan være interessant i flere henseende, men den sier ingenting om befolkningsvekstens absolutte størrelse. For Oslo sin del kan det være vel så viktig å belyse endringer i selve befolkningsvolumet i regionen.

Selv om enkelte områder i Stor-Osloregionen har kraftigere prosentvis befolkningsøkning enn Oslo, er det Oslo som vokser mest i antall personer. Oslos andel av hele folkemengden i Stor-Osloregionen har økt mer enn noen annen delregion de siste 10 årene, nærmere bestemt fra 40,7 i prosent i 2002 til 41,7 prosent i 2012. I tillegg forventes det at Oslos andel skal øke til 42,2 prosent i 2022¹. Selv om folkemengden i hele regionen øker blir Stor-Oslo stadig mer sentrumstung.

Den eneste av delregionene utenom Oslo som har økt sin andel av totalbefolkningen fra 2002–2012, er ytre nord. I henhold til SSB er også ytre nord den eneste delregionen utenom Oslo som kan forvente å øke denne andelen i årene som kommer. Ytre nord er med sine 142 696 innbyggere, i dag den største av delregionene utenom Oslo innenfor Stor-Oslo-

¹ Her legges SSBs framskrivinger fra 2012 til grunn. Oslo kommune gjør egne framskrivinger og dersom denne legges til grunn forventes det en økning på 130 876 personer fra 2012 til 2022, altså en del flere enn i SSBs framskriving.

Tabell 2: Folkemengde og prosentvis endring, 2002–2012. Tabellen viser en rangering av de 10 kommunene i Stor-Osloregionen med høyeste vekst siste 10 år

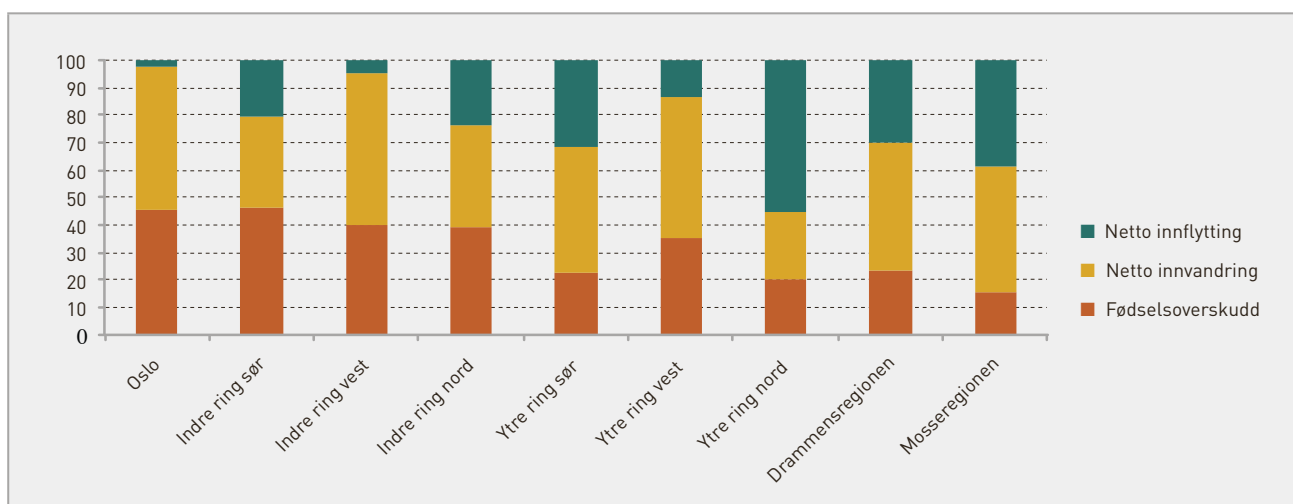
	Kommune	Delregion	Folkemengde 2002	Folkemengde 2012	Vekst 2002–2012
1	Ullensaker	Ytre nord	21 927	31 044	41,6 %
2	Sørums	Ytre nord	12 407	16 091	29,7 %
3	Gjerdrum	Ytre nord	4 779	6 152	28,7 %
4	Skedsmo	Indre nord	39 997	49 698	24,3 %
5	Ås	Ytre sør	14 043	17 284	23,1 %
6	Vestby	Ytre sør	12 514	15 143	21,0 %
7	Nannestad	Ytre nord	9 446	11 362	20,3 %
8	Eidsvoll	Ytre nord	18 034	21 621	19,9 %
9	Oslo	Oslo	512 589	613 285	19,6 %
10	Enebakk	Indre sør	8 946	10 487	17,2 %

Tabell 3: Folkemengde og prosentvis endring, 2012–2022. Tabellen viser en rangering av de 10 kommunene i Stor-Osloregionen med høyeste framskrevet vekst neste 10 år i hht SSBs 4M-alternativ

	Kommune	Delregion	Folkemengde 2012	Folkemengde 2022	Vekst 2012–2022
1	Ullensaker	Ytre nord	31 044	42 111	35,6 %
2	Ås	Ytre sør	17 284	22 877	32,4 %
3	Sørums	Ytre nord	16 091	20 924	30,0 %
4	Våler (Østf.)	Ytre sør	4 705	5 910	25,6 %
5	Sande (Vestf.)	Drammensregionen	8 680	10 736	23,7 %
6	Eidsvoll	Ytre nord	21 621	26 659	23,3 %
7	Gjerdrum	Ytre nord	6 152	7 577	23,2 %
8	Skedsmo	Indre nord	49 698	60 297	21,3 %
9	Vestby	Ytre sør	15 143	18 362	21,3 %
10	Drammen	Drammensregionen	64 597	77 519	20,0 %

Tabell 4: Befolkning i antall personer 2002, 2012, 2022 (framskrevet) og prosentandel av totalbefolkning fordelt på delregion

	Befolkning i antall personer			Prosentandel av totalbefolkning i Stor-Osloregionen		
	2002	2012	2022	2002	2012	2022
Oslo	512 718	613 285	729 579	40,7 %	41,7 %	42,2 %
Indre ring sør	73 620	82 786	93 609	5,8 %	5,6 %	5,4 %
Indre ring vest	101 442	114 489	124 982	8,1 %	7,8 %	7,2 %
Indre ring nord	103 604	121 031	142 391	8,2 %	8,2 %	8,2 %
Ytre ring sør	84 390	97 041	114 642	6,7 %	6,6 %	6,6 %
Ytre ring vest	75 326	85 226	95 868	6,0 %	5,8 %	5,5 %
Ytre ring nord	117 488	142 696	175 341	9,3 %	9,7 %	10,1 %
Mosseregionen	51 378	57 106	65 396	4,1 %	3,9 %	3,8 %
Drammensregionen	139 896	158 017	186 499	11,1 %	10,7 %	10,8 %
Stor-Osloregionen	1 259 862	1 471 677	1 728 307	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Figur 4: Andel av befolkningsvekst 2002–2012 som kan tilskrives heholdsvi fødselsoverskudd, netto innflytting og netto innvandring

regionen. Det er også forventet at dette området skal øke folkemengden med ca 32 500 personer i løpet av 10 år. Dersom vi i slår sammen de to delregionene nord for Oslo, ytre nord og indre nord, får vi et område med en samlet folkemengde på 263 727 personer. Dette er en folkemengde på høyde med Bergen.

For å få et annet perspektiv på størrelsen av Oslos omland kan man tenke seg at Bergen er nabokommunen i nord, at Stavanger og Kristiansand er nabokommunene i vest (tilsvarer ca. indre vest og ytre vest) og at Trondheim ligger rett sør for Oslo (tilsvarer ca. indre sør og ytre sør). Da gjenstår fortsatt Mosseregionen på 57 106 innbyggere og Drammensregion på 158 017 innbyggere. I tillegg er det i løpet av 10 år forventet at Oslos omland (Stor-Oslore-regionen uten Oslo) skal øke sin samlede folkemengde med ytterligere 140 000, hvilket tilsvarer over halvparten av Bergen eller en til av delregionen ytre nord.

Hva skyldes veksten?

Samtlige kommuner som regnes som en del av Stor-Oslore-regionen har vokst de siste ti årene. Som vist har de vokst i ulik grad, men hva er bakgrunnen for veksten? På et overordnet nivå kan endring i befolkningsstørrelsen enten knyttes til endring i fødselsoverskuddet (født-døde) eller til flytting. Når det gjelder flytting har vi også mulighet til å skille mellom strømmene som går inn og ut av landet og

strømmene som går mellom kommuner innenfor landets grenser.

Figuren viser hvordan befolkningsveksten i de ulike delregionene er sammensatt. Nærmere bestemt hvor stor andel av befolkningsveksten de siste ti årene som skyldes henholdsvis netto innflytting (innenlandsk), netto innvandring² og fødselsoverskudd.

Mange fødes, få dør

Oslo og indre ring sør skiller seg ut ved at fødselsoverskuddet forklarer så mye som 46 prosent av befolkningsøkningen. Det bør her nevnes at disse faktorene ikke kan ses helt isolert fra hverandre ettersom flytting påvirker antall fødsler ved at innflyttere også får barn. At Oslo sin befolkningsvekst i så stor grad kan knyttes til fødselsoverskudd har med alderssammensetningen i befolkningen å gjøre. Vi vet at aldersfordelingen i Oslo skiller seg betydelig fra Akershus og landet for øvrig med en større andel unge voksne. I Oslo er 37 prosent av befolkningen mellom 20 og 39 år, mens tilsvarende andel for Akershus er 24 prosent. Vi har kunnskap fra før om at mange får sitt første barn i Oslo, for så å flytte ut av byen noen år senere. Sammen fører dette til

² Innvandring i denne sammenheng har kun med flytting å gjøre, altså om man flytter fra en adresse i utlandet eller en adresse i Norge. Hvorvidt flytteren har innvandrerbakgrunn eller ikke tas ikke i betraktning her. Dette betyr at det her finnes personer med norsk bakgrunn som bidrar til netto innvandring ved å flytte tilbake etter å ha bodd i utlandet, og personer med innvandrerbakgrunn som bidrar i den innenlandske flyttingen.

høyt fødselsoverskudd men også høy utflytting. Oslo har da også klart lavest andel netto innflytting av delregionene i Stor-Oslo.

Kommunene i indre ring sør (Ski, Nesodden, Oppergård og Enebakk) har også en befolkningsvekst som i stor grad kan tillegges fødselsoverskudd. I motsetning til Oslo har ikke disse kommunene noen større andel kvinner i fødedyktig alder enn hva som er tilfellet ellers i landet. Her er forklaringen trolig mer sammensatt. Antall fødsler per kvinne har de siste 10 årene vært betydelig høyere i Akershus enn i Oslo, også noe høyere enn landsgjennomsnittet. Samtidig er andelen gamle litt lavere enn hva som er vanlig ellers i landet, som igjen medfører få døde per år. Den totale befolkningsveksten er heller ikke veldig stor i disse kommunene, så det at fødselsoverskuddet utgjør en stor andel av veksten betyr ikke nødvendigvis at fødselsoverskuddet er enormt.

Flytting mellom Stor-Oslo og resten av landet

Ytre ring nord skiller seg klart ut ved at netto innflytting har utgjort så mye som 55 prosent av befolkningsveksten de siste 10 årene. Området har også, som allerede vist, meget høy befolkningsvekst. Dette

tyder på at denne delregionen tiltrekker seg folk fra andre deler av landet i forholdsvis stor skala.

Oslo, indre vest (Bærum) og til dels ytre vest i Stor-Osloregionen har hatt befolkningsvekst som i spesielt liten grad skyldes netto innflytting. Kun henholdsvis 2-, 5- og 13 prosent av befolkningsveksten i disse delregionene kan tilskrives netto innflytting. For Oslo sin del vet vi at det har vært netto *utflytting* de siste årene. At summen av netto innflytting de siste 10 årene i det hele tatt er over 0 skyldes de første årene i perioden. Vi vet også at Oslo de siste årene har hatt forholdsvis høy utflytting til Akershus. Mye tyder imidlertid på at Osloborgerne heller flytter nordover og sørover enn vestover i nabofylket.

Flytting mellom Stor-Oslo og utlandet

Den kraftigste forklaringsfaktoren for befolkningsveksten i Stor-Osloregionen som helhet er netto innvandring. I Oslo, indre ring vest og i ytre ring vest, skyldes over halvparten av befolkningsveksten netto innvandring. I Stor-Osloregionen totalt utgjør innvandringsoverskuddet 46 prosent av befolkningsveksten siste 10 år, og er dermed den klart største av de tre endringskomponentene.

For landet for øvrig (Norge uten Stor-Osloregionen) forklarer netto innvandring en enda høyere andel av befolkningsveksten, nærmere bestemt 76 prosent. Her bidrar imidlertid den innenlandske flyttingen negativt. Flyttebalansen mellom Stor-Oslo og Norge for øvrig går med andre ord i favør Stor-Oslo. At det er befolkningsvekst også i landet for øvrig skyldes dermed kun innvandringsoverskudd og fødselsoverskudd.

Som figur 3 viser, er det i Oslo, indre vest (dvs. Bærum) og ytre vest hvor veksten i størst grad har kommet som følge av innvandringsoverskudd. De seneste årene har imidlertid innvandringen begynt å øke også i ytre nord. Kommunene i nord i Akershus hadde 501 innvandrere i 2001, mens det i 2011 flyttet 2043 personer fra utlandet til en av disse kommunene. Innvandringen har generelt økt i hele Stor-Osloregionen i løpet av denne tiårsperioden, men en firedobling av antallet er likevel en større økning enn det som er vanlig i regionen for øvrig.

Befolkningsvekst og planarbeid

I denne artikkelen har hovedfokus vært å gi en oversikt over befolkningsveksten i Stor-Osloregionen samt belyse hva som har bidratt til veksten. Det er opplagt at regionen har hatt kraftig vekst de seneste årene, og det er lite som tyder på at veksten vil stoppe med det første. Spesielt nordover mellom Oslo og Ullensaker har det vært, og forventes stadig, høy befolkningsvekst. Det er mange gode grunner til å peke på utbyggingen av Gardermoen som hovedflyplass i 1998 som en sentral faktor for veksten i dette området. Dette medførte både nye arbeidsplasser og forbedring av pendlemuligheter via Romeriksporten og utbygging av motorveien. Med andre ord har offentlige vedtak trolig hatt stor påvirkning på befolkningsveksten i dette området. Det er nylig igangsatt et plansamarbeid mellom Oslo kommune og Akershus fylkeskommune, "Regional plan for areal og transport i Oslo og Akershus". I dette plansamarbeidet skal ulike alternativer for framtidig utbygging av boliger og transportsystemer utredes for Oslo og Akershus som helhet. Utfallet av et slikt planarbeid kan i stor grad tenkes å påvirke nivået på befolkningsveksten for kommuner i regionen i årene som kommer.

Nærmere bestemt skal det i planarbeidet utredes tre ulike utbyggingsalternativer for 2030. Det første alternativet er en videreføring av dagens kommunepaner, noe som medfører en viss fortetting av dagens bosettingsmønster, men likevel en mindre konsentrert befolkningsvekst enn for de to øvrige

alternativene. Her er det viktig å huske at 1 av 4 nye bosatte i Akershus mellom 2000 og 2010 kom i usentrale områder uten kollektivdekning (Asplan Viak, 2010).

I det andre alternativet som skal utredes legges det vekt på utvikling av byer, hvor veksten skal konsentreres i Oslo samt de fem regionsentrene i Akershus, Sandvika, Lillestrøm, Jessheim og Ski, pluss Asker. En mulig fordel med en slik konsentrert vekst kan være at eksisterende infrastruktur i større grad kan utnyttes framfor å bygge nytt.

Det tredje alternativet kan ses som en mellomløsning av de to første alternativene, hvor veksten skal konsentreres i et større antall steder, basert på transportknutepunkter med høye avgangsfrekvenser og overgangsmuligheter. Etter en grovsortering av knutepunkter i hele regionen, gjenstår om lag 36 som mest aktuelle. Foruten de fem stedene nevnt under alternativ 2, er det her inkludert steder som Strømmen, Kløfta, Årnes, Eidsvoll, Bekkestua, Billingstad, Fornebu, Kolbotn, Drøbak, Ås, Vestby og Tofrenda, for å nevne noen av de største knutepunktene på listen.

Når disse utbyggingsalternativene har blitt tilstrekkelig konkretisert, blir de gjenstand for analyser av konsekvensene for blant annet trafikkutvikling og kommuneøkonomien. Oppnåelse av vedtatte planmål og behov for å avklare interessekonflikter blir også dokumentert. For eksempel, kan ønsker om fortetting nær transportknutepunkter kunne komme i konflikt med ønsker om å ta vare på dyrket mark, kulturminner, grøntarealer og friluftsområder i flere av stedene. Kommunale ønsker om befolkningsvekst i den enkelte kommune kan også komme i konflikt med regionale preferanser om konsentrert vekst rundt færre utvalgte områder.

Plansamarbeidet er i startfasen. Både kommunene og sektormyndighetene har utvist stor interesse, og har forventninger om at dette kan føre til en koordinert utvikling av Stor-Osloregionen.

Tekst: Nils Petter Strand, Utviklings- og kompetanseetaten

Kilder:

Statistisk sentralbyrå: Befolkningsstatistikk og befolkningsfremskrivning (www.ssb.no)
Oslo kommune: "Planprogram for areal og transport i Oslo og Akershus". 2012
Asplan Viak: "Hvor kom veksten i Akershus 2000–2010". Rapport for Akershus fylkeskommune. 2010

Kriminalitetsutviklingen blant barn og ungdom i Oslo – flere positive trekk

Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo er på vei nedover. Unge under 18 år står for en stadig lavere andel av alle registrerte straffbare forhold i Oslo politidistrikt. Samtidig viser statistikkene at mange av ungdommene som begår lovbrudd i Oslo ikke er bosatt her.

Denne artikkelen er basert på rapporten "Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo" i regi av SaLTo ved Oslo kommune og Oslo politidistrikt, utgitt i mai 2012.

Datagrunnlaget er basert på opplysninger i straffesaksregisteret (STRASAK)

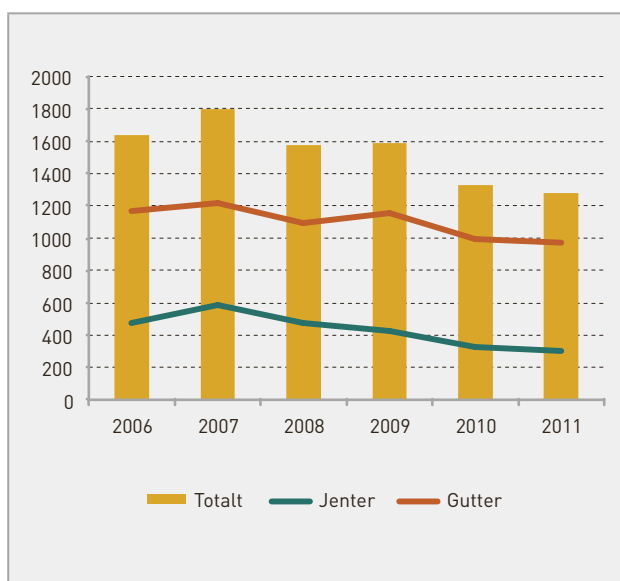
Her presenteres statistikk over unge gjerningspersoner registrert med straffbare forhold i Oslo politidistrikt i 2011. Begrepet gjerningsperson brukes her om personer som er mistenkt eller siktet for straffbare forhold. dette innebærer ikke at personene er formelt tiltalt eller dømt.

Kriminaliteten blant barn og unge på vei ned

I 2011 sto barn og unge under 18 år for 5,4 % av registrerte straffbare forhold i Oslo politidistrikt. Dette tallet er praktisk talt uendret fra 2010 da det var 5,5 %, men lavere enn i 2009 da det var 7,4 %. Tilsvarende andel i 2008 var 7,3 % og i 2007 8,4 %. Dersom man inkluderer unge opp til og med 22 år stiger andelen til 20,1 % av de registrerte forholdene i 2011.

Gjerningspersoner under 18 år

I 2011 ble totalt 1274 personer under 18 år anmeldt for straffbare forhold, mens det tilsvarende antallet i 2010 var 1325 personer, altså en nedgang på 3,8 %.

Figur 1: Antall personer under 18 år registrert for straffbare forhold i Oslo politidistrikt 2006–2011

Av personene under 18 år som ble anmeldt i 2011 var 76,3 % gutter og 23,7 % jenter. I 2007 utgjorde jentene 32,3 %, men andelen har siden sunket for hvert år.

Blant de 1274 unge under 18 år registrert med straffbare forhold i 2011 finner vi 214 (16,8 %) som også var registrert med forhold i 2010. Dette vil si at 83,2 % av dem under 18 år registrert med straffbare forhold i 2011 ikke var registrert med straffbart forhold i Oslo i 2010.

Blant de 1325 under 18 år som var registrert med straffbare forhold i 2010 var 296 (22,3 %) også registrert med forhold i 2011. Dette vil si at 77,7 % av de som ble registrert i 2010 ikke ble registrert med straffbart forhold i 2011. Av de 296 registrert med straffbare forhold begge disse årene var det 74 som var registrert med 4 forhold eller flere i 2011, altså såkalte gjengangere i 2011.

Antall straffbare forhold

I 2011 ble det totalt registrert 2312 straffbare forhold begått av barn og unge under 18 år. Dette var en nedgang på 6,2 % (153 forhold) fra 2010, da det ble registrert 2465 forhold. Av forholdene i 2011 ble gutter registrert med 1919 forhold (83,0 %) og jenter med 494 forhold (17,0 %). Jentenes andel av forholdene har sunket hvert år siden 2007. Flertallet av de registrerte gjerningspersonene under 18 år ble kun registrert for ett enkelt straffbart forhold i løpet

av 2011. Dette var tilfellet for 70,4 % av gjerningspersonene, og dette er relativt sett flere enn i 2010 (da 66,4 %). Det er relativt få barn og unge som i løpet av et år blir registrert med svært mange straffbare forhold. I 2011 ble 132 i denne aldersgruppen registrert med 4 forhold eller flere.

Gjerningspersoner 18–22 år

Til sammen ble 2930 personer i aldersgruppen 18–22 år registrert for straffbare forhold i 2011, mens dette gjaldt 2994 personer i 2010. Kjønnsfordelingen var 81,3 % gutter og 18,7 % jenter. Denne kjønnsfordelingen er tilnærmet den samme som i 2010. Blant de registrerte ungdommene i denne aldersgruppen ble 64,1 % anmeldt for kun ett straffbart forhold i 2011. En del ungdommer i denne alderen ble registrert med mange forhold i løpet av året. Til sammen ble 438 personer registrert med 3–6 forhold, 64 personer med 7–10 forhold, 45 personer med 11–20 forhold og 20 personer med over 20 forhold. Antall personer med over 20 forhold i løpet av året steg dermed fra 15 i 2010 til 20 i 2011. Det ble i 2011 registrert 343 personer i denne aldersgruppen med 4 forhold eller flere, altså såkalte gjengangere.

SalTo er samarbeidsmodellen til Oslo kommune og Oslo politidistrikt.

Byrådet vedtok 19.01.2006, sak 1012, å etablere SLT-samarbeidsmodellen mellom Oslo kommune og Oslo politidistrikt i hele byen. Samarbeidsmodellen har fått navnet SalTo, som står for SLT i Oslo eller Sammen lager vi et trygt Oslo.

SalTo-sekretariatet er fom 2012 lagt til Velferds-etaten. Det er ansatt SalTo-koordinatorer i hver bydel og ledere for oppfølgingsteam og barnevern-konsulenter ved hver politistasjon.

Det kriminalitetsforebyggende arbeidet forvaltes av flere instanser i kommunen og staten foruten frivillige organisasjoner. Lenker til andre instanser som forvalter det kriminalitetsforebyggende arbeidet ligger her.

Byrådsavdeling for eldre og sosiale tjenester har koordineringsansvaret for byrådets kriminalitetsforebyggende arbeid.

Det er Politirådet i Oslo som godkjenner SalTos handlingsprogram, som rulleres hvert år.

Mer kriminalitet blant gutter enn blant jenter

Gjerningspersoner under 18 år

Blant unge jenter er naskeri det vanligste lovbruddet. I 2010 utgjorde dette 66,7 % av alle anmeldte forhold blant jenter under 15 år og 37,0 % blant jenter i alderen 15–17 år. Det nest vanligste lovbruddet blant jenter under 15 år var vold og trusler (10,2 %), mens narkotika og vold/trusler utgjorde omtrent like store deler av lovbruddene blant jenter i alderen 15–17 år (henholdsvis 13,0 og 12,6 %). Blant jentene både under og over 15 år var det i 2011 en nedgang i andelen narkotikaforhold sammenliknet med de to foregående årene. Det vanligste lovbruddet blant gutter under 15 år var vold og trusler (28,7 %), fulgt av naskeri (26,7 %). Blant gutter i alderen 15–17 år var det vanligste lovbruddet narkotika (19,1 %), fulgt av vold og trusler (14,4 %).

For begge kjønn i begge aldersgrupper ser vi at det i 2011 var en økning i andelen forhold i samlelekategorien "annet", og at denne kategorien da utgjør en relativt stor del av forholdene. I denne kategorien finner vi blant annet ordensforstyrrelser, dokumentforfalskning og brudd på henholdsvis utlendingsloven og politiloven. Sistnevnte hjemler blant annet anmeldelser for å unnlate å etterkomme politiets pålegg. Økningen av disse i 2011 må sees i lys av at politiet iverksatte en strategi som gikk ut på å vektlegge bortvisning framfor anmeldelse ved utvalgte typer narkotikalovbrudd i de åpne rusmiljøene. Ikke alle overholdt dette pålegget, og for noen resulterte dette i anmeldelse.

Gjerningspersoner 18–22 år

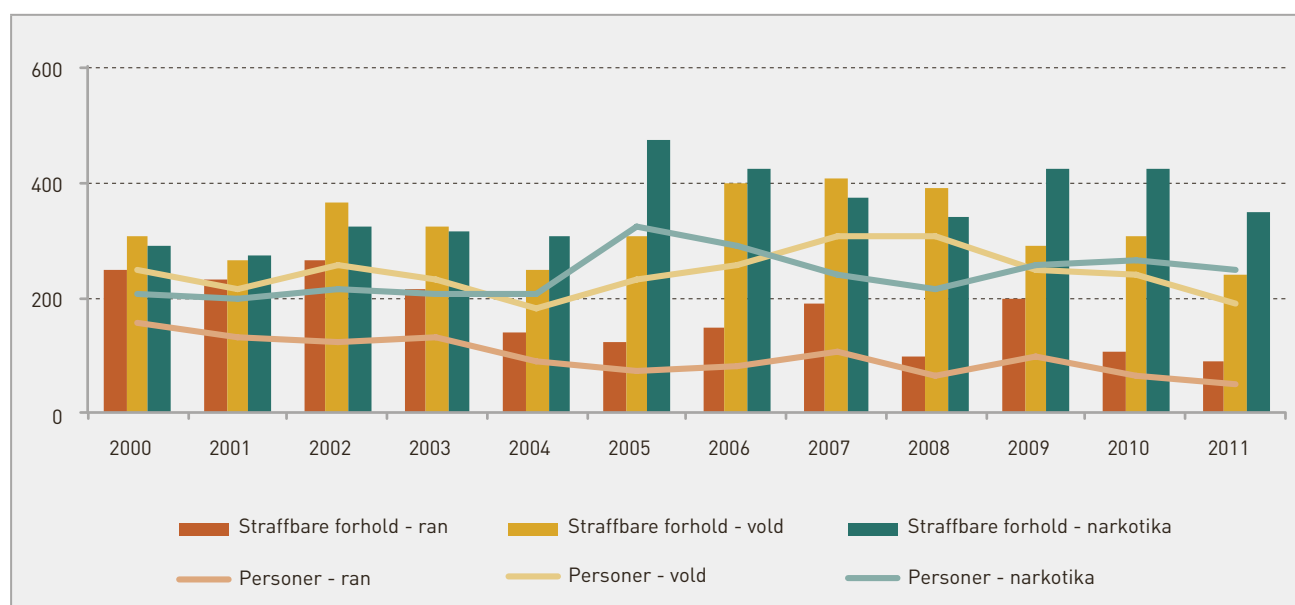
I aldersgruppen 18–22 år utgjorde narkotika den høyeste andelen for både gutter og jenter i 2011. Blant jentene utgjorde narkotika 14,5 % av de registrerte straffbare forholdene, mens det for guttene utgjorde 20,9 %. For både gutter og jenter var andelen narkotika lavere enn året før. Dette må sees i sammenheng med politiets endringer i valg av strategi i innsatsen rettet mot narkotikalovbrudd.

Det nest vanligste lovbruddet blant jenter i aldersgruppen i 2011 var naskeri (13,8 %). De nest vanligste lovbruddene blant gutter var trafikkforseelser, vold/trusler og simple/grove tyverier, med andeler på mellom 11,0 og 11,7 %.

Ran, vold og narkotika – nedgang i registrert alvorlig kriminalitet

Det ble i 2011 registrert 92 ransforhold med gjerningsperson under 18 år. Dette var en nedgang sammenliknet med 2010, da det ble registrert 107 forhold (ned 14,0 %). Antallet i 2011 var det laveste i løpet av den siste tiårsperioden. Antallet lå spesielt høyt i årene rundt årtusenskiftet. Toppen var i 1999, da det ble registrert hele 308 forhold.

Enkelte ungdommer ble registrert for flere ran i løpet av året. Det ble til sammen registrert 49 ulike gjerningspersoner under 18 år i 2011. Til sammenlikning ble det i 2010 registrert 62 ulike gjerningspersoner, og i 2009 var antallet 101. Antallet i 2011 var det laveste i løpet av den siste tiårsperioden.

Figur 2: Ran, fysisk vold og narkotikalovbrudd begått i Oslo politidistrikt med mistenkt / siktet under 18 år 2000–2011

Det ble i 2011 registrert totalt 238 voldsforhold (fysisk vold) hvor gjerningspersonen var under 18 år. Dette var en nedgang på 68 forhold (ned 22,2 %) fra 2010. Det var også det laveste antall forhold registrert for denne aldersgruppen over en tiårsperiode. Det har i perioden blitt registrert helt opp til 408 forhold i aldersgruppen i løpet av et år (2007).

Totalt ble 190 ulike personer under 18 år anmeldt for fysisk vold i 2011. Dette var nedgang fra året før, da antallet var 242 (ned 21,5 %).

Når det gjelder narkotikaforhold ble det i løpet av 2011 registrert 345 forhold med gjerningsperson under 18 år. Dette var en nedgang på 75 forhold (17,9 %) fra 2010. Enkelte ungdommer ble anmeldt for narkotika flere ganger i løpet av året. Totalt ble 247 ulike personer under 18 år anmeldt i 2011, en nedgang på 20 personer fra 2010.

Antall anmeldte forhold for narkotika er en dårlig indikator på omfanget av narkotikabruk blant ungdom eller i befolkningen generelt, da det i all hovedsak er politiet selv som står for anmeldelsene. Statistikken påvirkes dermed i stor grad av politiets valgte strategier og innsats. Når en viser en nedgang i antall narkotikaforhold fra 2010 til 2011 er dette forventet i lys av at politiet i stor grad valgte bortvisning framfor anmeldelse som reaksjonsform i sin innsats overfor de åpne rusmiljøene i Oslo sentrum i 2011. I perioden fra 27. juni til 25. september benyttet politiet bortvisning i 293 tilfeller i de åpne rusmiljøene. De fleste av bortvisningene ble gitt på bakgrunn av åpenlys bruk av narkotika, men mange ble også bortvist for omsetning av narkotika, ordensforstyrrelser og drikking på offentlig sted.

Mange gjengangere bak de straffbare forholdene

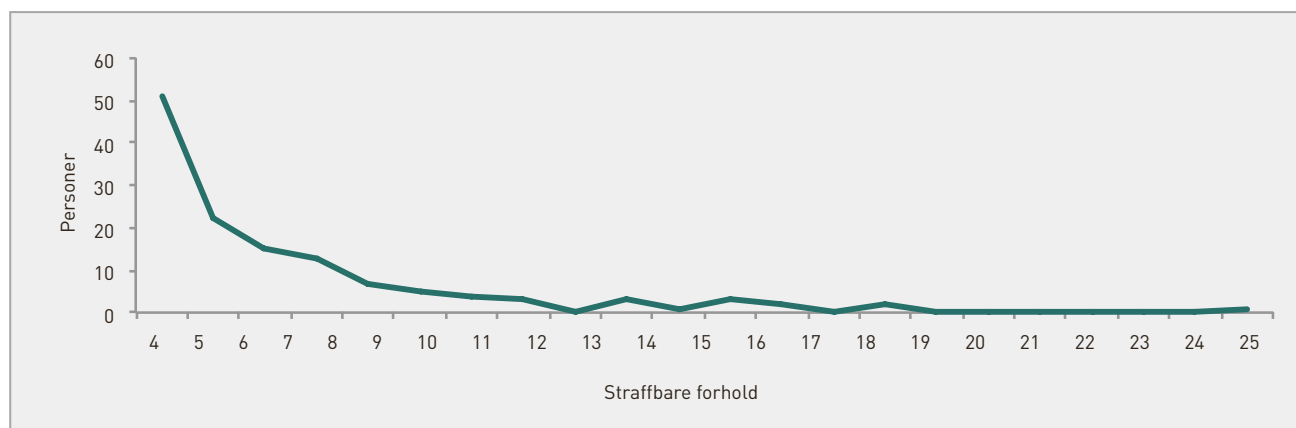
Gjengangere under 18 år

Med gjenganger sikter vi her til personer som ble registrert med 4 eller flere straffbare forhold innenfor et enkelt år. I alt 132 personer under 18 år ble registrert for 4 eller flere straffbare forhold i Oslo i 2011. Det tilsvarende antallet var 142 i 2010, 149 i 2009, 117 i 2008 og 140 i 2007. Av de unge gjengangerne i 2011 var 93,2 % gutter (123 personer) og 6,8 % jenter (9 personer). Guttenes andel har steget noe de to årene siden 2009 da andelen lå på 85 %.

Blant de 132 unge gjengangerne i 2011 var det 52 (39,4 %) som hadde blitt registrert for straffbar handling i 2010. Det vil si at 60,6 % av de unge gjengangerne under 18 år i 2011 ikke hadde blitt registrert for straffbar handling i Oslo i 2010.

Til sammen stod de 132 ungdommene bak 860 straffbare forhold i 2011. Dette utgjorde 37,2 % av de totalt 2312 forholdene registrert på noen i denne aldersgruppen. De 10 mest registrerte sto alene for 165 straffbare forhold, mens de 20 mest registrerte sto for 273 forhold. Ser man på undergrupper av kriminalitet kan det nevnes at de 132 unge gjengangerne i løpet av 2011 ble registrert for 68 ran, 82 tilfeller av fysisk vold og 129 narkotikalovbrudd.

Majoriteten (54,5 %) av de 132 ungdommene hadde norsk statsborgerskap. De øvrige hadde statsborgerskap fra i alt 18 andre land. Samtidig hadde et flertall (69,7 %) utenlandsk landbakgrunn ved at de selv har innvandret til Norge eller er barn av foreldre som har innvandret. De 20 unge gjengangerne under 18 år med flest registrerte straffbare forhold i 2011 var alle gutter. Den yngste var 13 år ved det sist

Figur 3: Unge gjengangere under 18 år med fire eller flere straffbare forhold 2011, etter antall straffbare forhold

registrerte forholdet, mens 14 av de 20 var da 17 år. Halvparten av disse 20 var norske statsborgere, mens kun én hadde norsk landbakgrunn.

Unge gjengangere i 2010 – reduksjon i lovbrudd i 2011

I 2010 ble det registrert 142 unge gjengangere under 18 år med fire eller flere straffbare forhold i Oslo. Disse fordelte seg slik på antall nye straffbare forhold i Oslo i 2011:

- 61 ble **ikke** registrert med nye straffbare forhold (43,0 %)
- 50 ble registrert med 1–3 straffbare forhold (35,2 %)
- 31 ble registrert med 4 eller flere straffbare forhold (21,8 %)

Til sammen sto disse 142 unge gjengangerne bak 900 straffbare forhold i 2010. De samme ungdommene ble i 2011 registrert for 342 straffbare forhold. Dette representerer en betydelig nedgang i antall straffbare forhold, nærmere bestemt en nedgang på 62,0 %. Antall forhold i 2011 inkluderer også forhold begått etter at ungdommene fylte 18 år, men inkluderer fortsatt kun forhold som fant sted i Oslo politidistrikt.

Gjengangere 18–22 år

I aldersgruppen 18–22 år ble det i 2011 registrert 343 personer med 4 eller flere straffbare forhold i Oslo politidistrikt. Det tilsvarende antallet i 2010 var 405. Av de 343 gjengangerne var 88,9 % gutter (305 personer) og 11,1 % jenter (38 personer).

Til sammen sto de 343 gjengangerne bak 2717 straffbare forhold i 2011. Dette utgjorde 43,5 % av de straffbare forholdene i denne aldersgruppen, mens de i antall utgjorde 11,7 % av personene registrert for straffbare forhold i denne aldersgruppen.

Hele 113 av gjengangerne i denne aldersgruppen var registrert med 4 forhold, og 70 var registrert med 5 forhold. Til sammen utgjør dette 53,3 % av gjengangerne i aldersgruppen. 30 var registrert med 15 straffbare forhold eller flere. 4 personer ble registrert med over 40 forhold. Den med flest forhold var registrert med 61 straffbare forhold.

Til sammenligning ble de 405 gjengangere i denne aldersgruppen i 2010 registrert med til sammen 3066 straffbare forhold. Det var altså en nedgang fra 2010 til 2011 både i antall gjengangere i denne aldersgruppen og i antall forhold disse var registrert med.

Gjengangere og nettverk

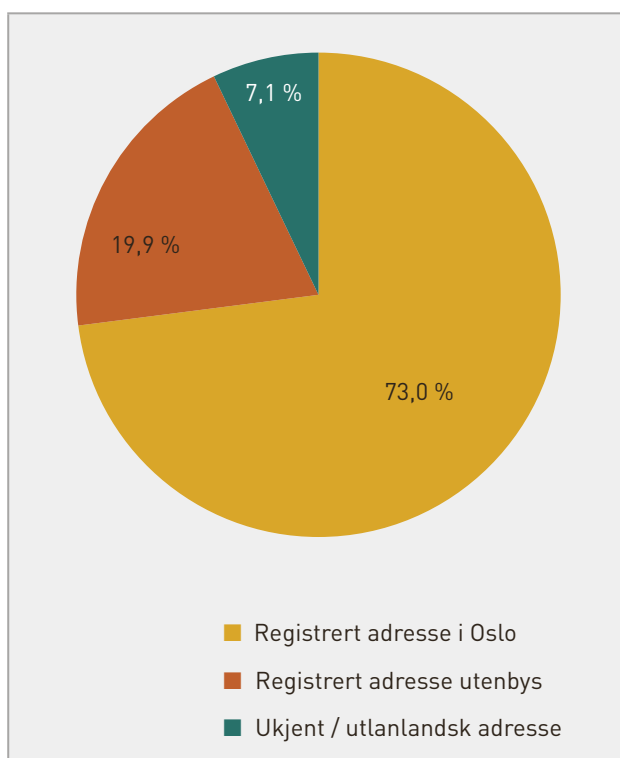
Det er et kjent fenomen fra mange år tilbake at det vokser frem grupperinger av ungdom, mer eller mindre løst organisert, som begår kriminalitet i en kortere eller lengre periode. De fleste blir oppløst etter en periode. Ofte endres adferden med økende alder etter hvert som man blir mer etablert, får nye relasjoner eller kanskje flytter til et annet sted. Det er likevel eksempler på at ungdom rekrutteres videre til mer etablerte gjenger etter hvert som de blir voksne.

Noen av disse nettverkene kan oppstå i et felles oppvekstmiljø og på denne måten ha en geografisk forankring. Andre vil kunne ha en geografisk forankring i en skole som samler ungdom som har vokst opp i ulike deler av byen. Dette kan være videregående skoler eller skoler med et bestemt utvalg av elever som målgruppe. Andre nettverk av unge har ikke nødvendigvis noen geografisk tilknytning. Da ungdommer i Oslo begynte å omtale seg selv med et kjent gjengnavn fra Mellom-Amerika, var dette en gruppe unge som besto av ungdom fra mange kanter av byen uten noen åpenbar felles geografisk tilknytning. Framveksten av sosiale medier har nok spilt en sentral rolle i denne utviklingen. Sosiale medier kan også se ut til å bidra til mer flyktige konstellasjoner av nettverksdannelser.

En annen side ved ungdommers bruk av sosiale medier er at dette kan gi politiet og andre forebyggere mer, og raskere, informasjon om ungdommenes aktiviteter, og gjerne allerede på det tidspunktet hvor disse planlegges.

I forbindelse med flere masseslagsmål våren 2011 bidro ungdommenes bruk av sosiale medier til at politiet etter hvert fikk informasjon om hvor og når slagsmål var planlagt å finne sted. Etter hvert som politiet fikk oversikt over hvilke ungdommer som var involvert, ble det gjennomført hjembesøk eller bekymringssamtaler med disse og deres pårørende.

Serien av masseslagsmål er også et eksempel på at konflikter blant unge kan eskalere og utvikle seg til flere hendelser hvor de involvertes forhold til hverandre ikke lenger følger kjente mønstre av gruppetilhørighet. Konfliktens bakgrunn og voldens hensikter blir uklare også for de involverte. Det er da svært viktig for politiet å kunne se slike hendelser i sammenheng, også når hendelsene beveger seg over flere politikretser.

Figur 4: Andel unge under 18 år med lovbrudd i Oslo i 2011 etter bostedstilhørighet

Mange unge som begår lovbrudd i Oslo bor andre steder

Blant unge under 18 år registrert med lovbrudd i Oslo i 2011 hadde 27,0 % ikke registrert bostedstilhørighet i byen. Av disse var 19,9 % (254) registrert med bostedsadresse utenbys, mens de resterende 7,1 % (91) enten hadde ukjent eller utlandsk adresse (det eksisterer samtidig noe usikkerhet knyttet til registrerte adresser, så vel som til faktisk bosted og graden av tilknytning til bostedet).

Personer som begår lovbrudd i Norge uten å ha noen registrert adresse her må i utgangspunktet betraktes som en sammensatt gruppe. De vil kunne ha ulik type tilknytning til Norge, ulikt oppholdsgrunnlag, ulik grad av familietilknytning og i ulik grad ha noen bostedstilknytning overhodet. Vi vil her blant annet finne bostedsløse, kommende asylsøkere, tidligere asylsøkere, illegale immigranter, turister og andre utlendinger.

Som tilfellet er for de unge uten registrert adresse, er unge registrert med utenbys adresse også en sammensatt gruppe. De kan ha ulikt oppholdsgrunnlag, ulik grad av familietilknytning, ulik tilknytning til Norge, ulik tilknytning til en kommune, eventuelt tilknytning til en institusjon, og i ulik grad ha noen

reell bostedstilknytning over hodet. Noen kan for eksempel ha vokst opp i en familie i en nabokommune, mens andre kan være asylsøkere som i liten grad har hatt noen tilknytning til noen norsk kommune.

Blant de 132 unge gjengangerne under 18 år i 2011 var 18 uten kjent adresse i Norge. Disse utgjør da 13,6 % av gjengangerne i denne aldersgruppen, og kan med dette sies å være overrepresentert blant gjengangerne i forhold til andelen de utgjør av registrerte unge lovbrøyttere under 18 år (7,1 %).

Av de 132 unge gjengangerne under 18 år var det 42 registrert med utenbys adresse. Disse utgjorde dermed 31,8 % av de unge gjengangerne i denne aldersgruppen, en større andel enn hva utenbys ungdom utgjør av alle unge med lovbrudd i Oslo i denne aldersgruppen (jf over). Gruppen av utenbys bosatte unge som begår lovbrudd i Oslo er avhengig av at politiet og de kommunale tjenestene i Oslo har gode rutiner for kontakt og samarbeid med disses respektive kommuner for at lovbruddene skal bli fanget opp og de unge skal sikres oppfølging. Samtidig kan det i denne gruppen finnes ungdommer som oppholder seg så lite i sin registrerte bostedskommune at tett oppfølging av disse i registrert bostedskommune kan bli vanskelig. Hvis disse oppholder seg mye av tiden i Oslo kan de unndra seg oppfølging som de burde ha hatt i sine hjemkommuner. Eventuelt kan kontakt med registrerte bosteds- kommune mangle helt, som for eksempel for unge asylsøkere som har valgt å ikke oppholde seg på det asylmottaket hvor de står registrert.

At ungdom med begrenset eller ingen tilknytning til Oslo begår lovbrudd her, er et uttrykk for en kompleks problematikk. Dette omhandler vanskelige spørsmål om blant annet omsorg, menneskerettigheter, utlendingspolitikk og juridiske spørsmål i skjæringspunktet mellom forvaltningslover (utlendingslov) og straffelov. Dette er tema som delvis ble drøftet i Stortingsmeldingen "Barn på flukt" som regjeringen la fram i sommer.

Kontaktperson i Oslo politidistrikt: Christina Hofseth
E-post: christina.hofseth@politiet.no (Prosjektleder og redaktør for rapporten.)

Kontaktperson i Oslo kommune: Ove Kristofersen.
E-post: ove.kristofersen@vel.oslo.kommune.no (SaLTo-seretariatet)

Kilder:
Rapporten "Barne- og ungdomskriminaliteten i Oslo – Rapport laget av Oslo politidistrikt og Oslo kommune basert på data fra 2011".

Lungekreft i Oslo kommune

I alt 1239 osloborgere ble rammet av lungekreft i perioden 2005–2009. Sykdommen er noe mindre utbredt i Oslo enn i landet som helhet, men det er klare bydelsvise forskjeller i forekomsten av sykdommen.

Årsakene til lungekreft

Forskning viser at flere risikofaktorer kan være årsak til lungekreft¹. Risikofaktorene for lungekreft er blant annet:

- Tobakksrøyk (aktiv og passiv)
- Eksponering hjemme eller på jobb for kreftkallende faktorer, blant annet radongass og asbest
- Personlig bakgrunn, for eksempel strålebehandling eller en familiebakgrunn med lungekreft.

Tobakksbruk fortsetter å være den ledende globale årsaken til lungekreft. I følge Verdens helseorganisasjonen (WHO) dør nesten 6 millioner mennesker på verdensbasis hvert år og det forårsakes skader for milliarder av dollar. Forskerne anslår at hvis dagens utvikling fortsetter, så vil tobakken drepe mer enn 8 millioner mennesker hvert år innen 2030 på verdensbasis. I løpet av det 21. århundre, kan tobakksbruk drepe én milliard mennesker om ikke flere strakstiltak tas i bruk².

Hva er lungekreft?

Lungekreft innebærer ondartede svulster i lungene. Lungekreft kan deles inn i to hovedgrupper: Småcellet lungekreft og ikke-småcellet lungekreft. Småcellet lungekreft omfatter små celler som deler seg raskt og ofte sprer seg til andre organer. Ikke-småcellet lungekreft står for nesten 80 prosent av alle lungekrefttilfeller. Denne formen for lungekreft sprer seg saktere og ikke så ofte som små-cellet lungekreft.

Tobakksrøyking, og spesielt sigarett-røyking er den viktigste årsaken til lungekreft. Stoffene i sigarett-røyk kan skape forandringer og skader i slimhin-nene, i bronkiene og over tid kan det dannes en kreftsvulst. Både hvor lenge en person røyker og hvor mye vedkommende røyker påvirker risikoen for å få lungekreft.

En annen risikofaktor for kreft er eksponering for stoffer som avgir radioaktiv stråling. Radon er en naturlig forekommende og radioaktiv gass som dan-nes når grunnstoffet uran oppløses. Radon siver ut fra jord og stein som inneholder uran, thorium eller radium, og konsentrasjonen kan bli stor innendørs.

Det er dokumentert at eksponering for radon har sammenheng med lungekreft. Etter røyking er radon den hyppigste årsaken til lungekreft. Ved en radon-konsentrasjon på 100Bq/m³, som er nær gjennom-snittet for boliger i Norge i dag, vil risikoen for å dø av radonindusert lungekreft før 75 års alder være henholdsvis 0,1 prosent for ikke-røykere og 2 prosent for røykere. Risikoen for lungekreft antas å øke line-ært med radonkonsentrasjonen. Risikoen øker line-ært også med eksponeringstiden³. Radon i boliger kan reduseres ved enkle tiltak, blant annet ventila-sjonstiltak og innvendig tetting av luftlekkasjer i gulv og grunnmur og rundt rør og kabelgjennom-føringer.

Luftforurensing har vært også knyttet til lunge-kreft^{4,5}. Eksponering for lave konsentrasjoner av kreftfremkallende stoffer i luften er en risikofaktor for lungekreft. Blant disse stoffene finner vi poly-sykliske aromatiske hydrokarboner og metaller som arsen, nikkel og krom.

Risiko for lungekreft kan være høyere hvis foreldre, søsken, eller barn til en person har hatt lungekreft^{6,7}. Årsaken til denne økte risikoen er uklar, det kan være delt lik atferd, for eksempel å røyke, samme

bosted med kreftfremkallende stoffer som radon og økt risiko av genetisk grunner.

Andre faktorer knyttet til lungekreft er kosthold og fysisk aktivitet⁸. Mye av forskningen om kosthold⁹ og lungekreft har blitt motivert av hypotesen om at matvarer som inneholder mye antioksidanter kan redusere oksidativ DNA skade og dermed beskytte mot kreft. De mest grundige undersøkte kostholds-faktorene er også de som synes å ha størst betydning for forebygging generelt, nemlig frukt og grønnsaker.

Metode og begreper

Datagrunnlaget for lungekreftforekomsten i byde-lene i Oslo er beregnet og levert av kreftregisteret. Sentrum og Marka er ikke tatt med på grunn av lav befolkning. Statistikk gitt på Oslo som helhet inneholder alle lungekrefttilfeller inklusive de som har ukjent bydelstilhørighet. Det presenteres data for-delt på kjønn og alder.

For å fordele kreftforekomst etter bydeler har man koblet data fra kreftregisteret mot folkeregisteret. Det ble tatt utgangspunkt i filer fra folkeregisteret for å finne tilhørighet i form av bydel i kreftregisteret.

Krefttype er kodet etter ICD-10 (International Clas-sification of Diseases, versjon 10). Koden for lunge-kreft (C33-C34) inkluderer, kreft i luftrør, bronkier og lunger.

Raten for bydeler er justert for alderssammenset-ningen etter verdensstandarden (World doll, 1966). Insidensrater kan være avhengig av både alder og kjønn. Alderssammensetningen i befolkningen kan endre seg atskillig over tid, derfor er det behov for en rate/tall som er mer sammenliknbar. Alders- og kjønnsstandardiserte insidensrater er nyttige, blant annet fordi de korrigerer for endret befolknings-struktur over tid, og fordi de korrigerer for varier-ende befolkningsstruktur fra land til land og i vårt tilfelle fra bydel til bydel.

Tolkning og rapportering av dataene fra kreftregis-teret er forfatterens ansvar alene, og har ikke vært gjenstand for godkjenning fra kreftregisteret.

Forekomst av lungekreft

Lungekreft er en av de vanligste kreftformene på verdensbasis. En studie av forekomsten av forskjel-lige typer kreft, med unntak av hudkreft, som omfat-ter flere land¹⁰ viste at lungekreft er den vanligste

kreftformen hos menn, og utgjør rundt 18 prosent av krefttilfellene i hele verden.

I Norge i 2009 var antall nye lungekrefttilfeller for begge kjønn 2 648, henholdsvis 1 519 blant menn og 1 129 blant kvinner¹¹. Dette plasserer lungekreft i Norge på andreplass av kreftformer etter prostatakreft hos menn, og på tredjeplass hos kvinner etter bryst- og tarmkreft. Lungekreft er vanligst blant menn.

Lungekreft er en sykdom med en dårlig prognose og den kreftformen som tar flest liv. I Norge er lungekreft på førsteplass når det gjelder kreftdødelighet både blant menn og kvinner. I 2009 døde 1 230 menn og 830 kvinner på grunn av lungekreft¹².

Figurene 1 og 2 viser forekomst av lungekreft blant fylkene i Norge. I perioden 2005–2009, hadde Vest-Agder høyest forekomst av lungekreft hos menn med 47,9 nye tilfeller per 100 000. Kvinner i Vest-Agder er også på toppen med en rate på 32,3 nye tilfeller per 100 000 kvinner. Forekomsten i Oslo i samme periode var 32,4 nye tilfeller hos menn og 24,3 tilfeller hos kvinner. Raten for Oslo er noe lavere blant menn sammenlignet med hele landet, mens raten for kvinner er høyere i Oslo enn i hele Norge.

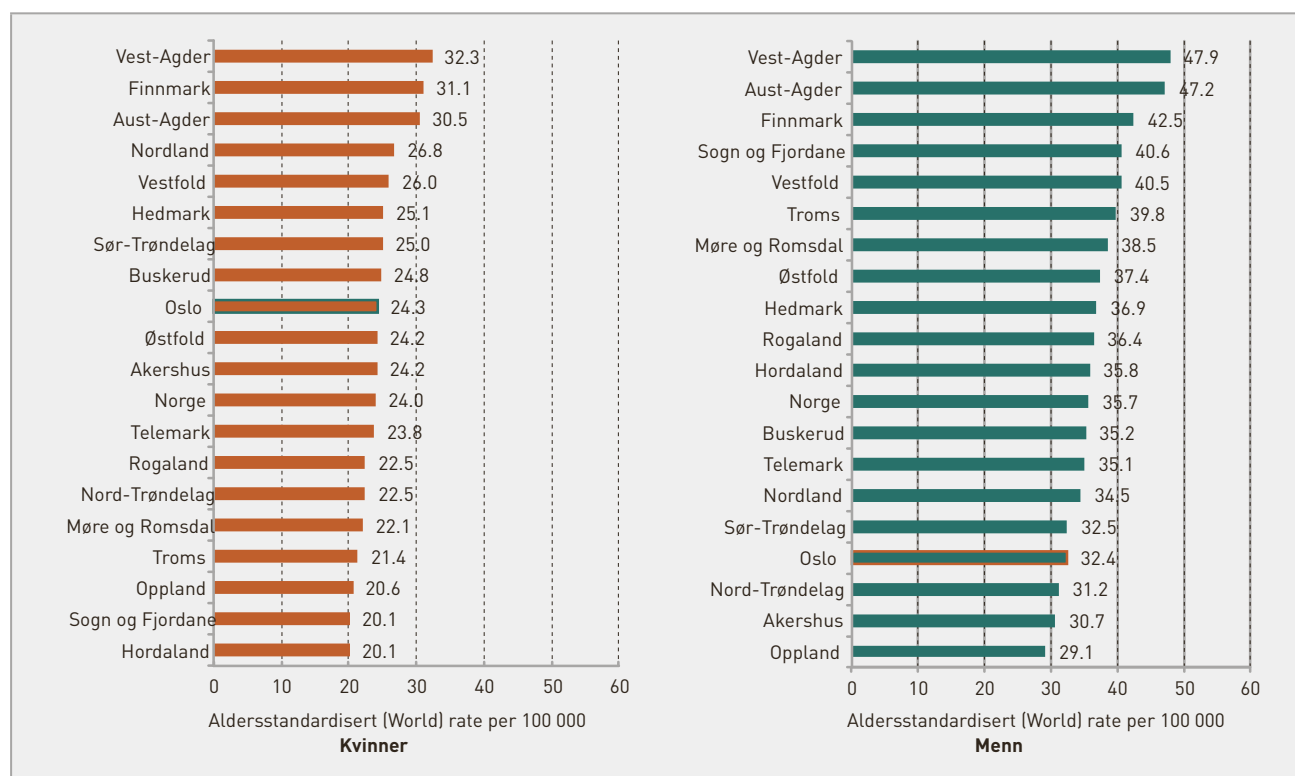
Lungekreft er en av de vanligste kreftformer i Oslo med en forekomst på 9,1 prosent av den totale kreftforekomsten. I perioden 2005–2009 ble det registrert 1239 nye tilfeller av lungekreft i Oslo. Av disse var 629 (50,8 prosent) tilfeller blant menn og 610 (49,2 prosent) tilfeller blant kvinner.

Sykdommen rammer sjelden unge mennesker. Den største andelen av de nye krefttilfellene, 98,7 prosent i 2005–2009, var hos personer eldre enn 44 år. I tabell 1 og figur 3 vises en fordeling av lungekreft etter alder. I totalmaterialet for Oslo er det inkludert 9 tilfeller som tilhører Marka, Sentrum eller mangler informasjon om bydelstilhørighet.

Tabell 1: Antall nye tilfeller av lungekreft i Oslo sammenlignet med alle krefttyper. Fordelt etter alder, 2005–2009.

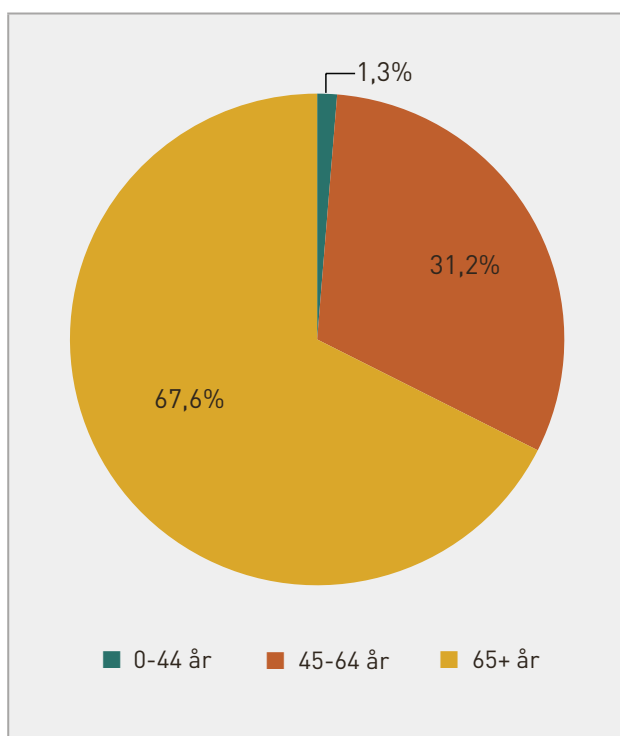
Aldersgrupper	Antall	
	Alle krefttyper	Lungekreft
0–44 år	1239	16
45–64 år	4381	386
65+ år	7923	837
Alle aldersgrupper	13543	1239

Kilde: Kreftregisteret

Figur 1 og 2: Forekomst av lungekreft i Norge fordelt etter kjønn, 2005–2009

Kilde: Kreftregisteret

Figur 3: Prosent nye lungekrefttilfeller i Oslo fordelt etter alder. 2005–2009

Kilde: Kreftregisteret

Lungekreft i Oslos bydeler

Forekomst av lungekreft blant bydelene i Oslo varierer markant. Flere bydeler har høye rater sammenlignet med hverandre, med andre fylker og med hele landet. Et eksempel på disse variasjonene kan vi se når man sammenligner lungekreft hos menn i perioden 2005–2009 i bydelene Sagene, Grünerløkka og Gamle Oslo. Disse bydelene har rater som går fra 60,2 til 51,1 nye tilfeller per 100.000 innbyggere. Ratene er mye høyere enn raten for hele Norge (35,7) og noe høyere enn Vest-Agder, som har høyest forekomst av lungekreft i landet.

Vi finner de laveste ratene i bydelene på vestkanten. Blant menn hadde Bydel Ullern i samme periode en rate på 14,7 og Bydel Vestre Aker 16,6. Bydelene med de høyeste ratene har nesten fire ganger så høy forekomst som disse to bydelene.

Blant kvinner finner vi også forskjeller i forekomsten. Sammenlignet med hele landet har bydelene Grünerløkka, Stovner og Alna høyere rater enn Norge som helhet. Disse bydelene har også høyere forekomst av lungekreft enn Vest-Agder, som har høyest forekomst i landet. Bydel Grünerløkka har høyest lungekreft rate blant kvinner i Oslo (41,7).

Tabell 2: Nye tilfeller av lungekreft hos menn i bydelene i Oslo. 2005–2009

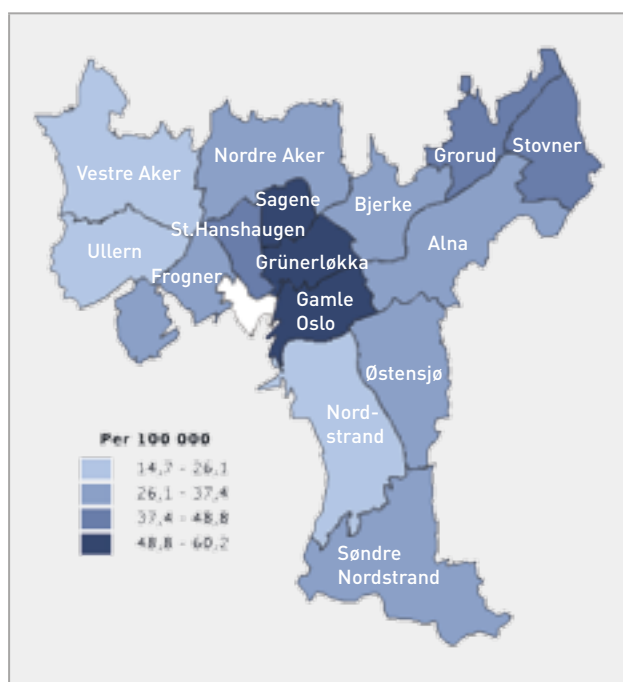
Bydel	Antall	Rate per 100 000 menn
Sagene	47	60,2
Grünerløkka	47	55,9
Gamle Oslo	44	51,1
Stovner	55	47,8
St. Hanshaugen	28	44,7
Grorud	41	40,7
Alna	56	34,7
Østensjø	65	32,8
Bjerke	32	32,4
Søndre Nordstrand	23	29,2
Frogner	45	26,7
Nordre Aker	44	26,5
Nordstrand	43	20,8
Vestre Aker	34	16,6
Ullern	20	14,7

Kilde: Alderstandardiserte rater beregnet med datagrunnlag fra Kreftregisteret

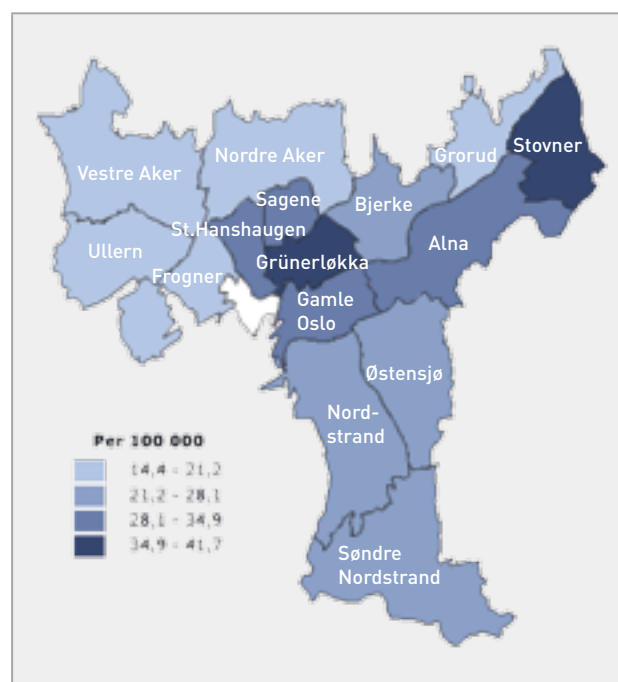
Tabell 3: Nye tilfeller av lungekreft hos kvinner i bydelene i Oslo. 2005–2009

Bydel	Antall	Rate per 100 000 kvinner
Grünerløkka	44	41,7
Stovner	44	35,6
Alna	75	33,9
St. Hanshaugen	27	28,2
Sagene	33	28,2
Gamle Oslo	28	28,1
Østensjø	66	23,8
Søndre Nordstrand	23	23,7
Bjerke	30	22,9
Nordstrand	61	22,7
Nordre Aker	46	20,8
Grorud	25	19,2
Frogner	39	16,9
Vestre Aker	38	15,6
Ullern	27	14,4

Kilde: Alderstandardiserte rater beregnet med datagrunnlag fra Kreftregisteret

Figur 4: Forekomst av lungekreft hos menn i bydelene i Oslo, 2005–2009

Figur 5: Forekomst av lungekreft hos kvinner i bydelene i Oslo, 2005–2009

Kilde: Alderstandardiserte rater er beregnet med data-grunnlag fra Kreftregisteret

Lungekreft og sosial ulikhet

Oslo er kjent som en by med store sosioøkonomiske forskjeller mellom bydelene. Statistikken om forekomst av lungekreft i Oslo viser markante forskjeller på bydelsnivå. Forekomst av lungekreft er mer sannsynlig blant de fattige og mindre utdannede, et mønster som er observert i mange land over hele verden. Halvparten av de sosiale forskjellene når det gjelder lungekreft kan forklares med de sosiale forskjellene når det gjelder røyking¹³.

Tobakksbruk er en av faktorene som kan ha størst betydning for forekomst av sykdommen. Undersøkelser om sammenhengen mellom lungekreft og røyking viser at forekomsten av lungekreft blant kvinner har økt de siste årene. Dette kan skyldes en økning i tobakksrøyking blant kvinner. En norsk studie¹⁴ viser at i de siste 45 årene har det vært en kraftig økning i forekomsten av lungekreft hos kvinner under 45 år, og forekomsten er nå lik den hos menn i samme aldersgruppe. Forskerne fant en sterk korrelasjon mellom lungekreft i alderen 40–44 år og andelen som var røykere i tenårene. De påpeker at det er avgjørende faktorer hvor lenge man har røkt og alderen da man begynte å røyke. I en norsk undersøkelse¹⁵ blant 15 og 16 åringer var nesten halvparten av respondentene fra Oslo. Under-

søkelsen konkluderte med at tobakksbruk hos ungdom i hovedsak var forbundet med lav sosioøkonomisk status i familien.

Å begynne å røyke når man er ung kan føre til livslang avhengighet, med betydelig økt risiko for lungekreft og tidlig død. Undersøkelser blant ungdommer og unge voksne i Norge viser at jenter begynner å røyke tidligere enn gutter¹⁶. Jenter begynner å røyke når de er 14,7 år og gutter når de er rundt 15,1 år. Undersøkelsen viser også at i Norge røyker rundt 25 prosent av unge voksne mer eller mindre regelmessig.

Sosioøkonomisk status er forbundet med flere vekselvirkende determinanter for lungekreft, for eksempel røyking, kosthold og eksponering for kreftfremkallende faktorer i arbeidslivet og det generelle miljøet. Lavere sosioøkonomisk status er assosiert med en ugunstig profil for alle disse faktorene. Forståelse for sosial ulikhet og kompleksiteten av sosioøkonomiske faktorer og risikoen for lungekreft er helt nødvendig i folkehelsearbeidet. Tiltak som reduserer helseforskjeller i fattige deler av samfunnet bidrar også til en reduksjon av lungekreft.

Lungekreft og folkehelse

Kreftsykdom i Norge er en stor nasjonal utfordring, både for pasienten, pårørende, samfunn og helse-tjenesten. Samhandlingsreformen som trådte i kraft 1. januar i 2012 har gitt kommunene et langt større ansvar for innbyggernes helse, oppfølging, behandling og rehabilitering.

Tobakksrøyking, og spesielt sigarett røyking burde i teorien være den letteste risikofaktoren å unngå og iverksette tiltak mot. Helse- og omsorgsdepartementet sendte i begynnelsen av 2012 en rekke forslag til endringer i Tobakksskadeloven på høring¹⁷. Hovedformålet med endringene er å beskytte barn og unge mot tobakksskader. Forslagene i høringsnotatet er bl.a. basert på WHO tobakkskonvensjon.

Helse- og omsorgsdepartementet foreslår en rekke tiltak for å hindre barns tilgang til tobakksvarer, som å gjøre flere arenaer røykfrie og styrke vernet mot passiv røyking:

- Kommunal bevillingsordning for å styrke tilsynet med aldersgrensen på 18 år for kjøp av tobakksvarer
- Lovfeste tobakksfri skoletid for elevene
- Forbud mot salg av 10-pakninger
- Fjerne adgangen til å ha røykerom i arbeidslokaler
- Gjøre alle inngangspartier til offentlige virksomheter røykfrie.
- Utvide Tobakksskadelovens formålsbestemmelse til å inkludere den langsiktige visjonen om et tobakksfritt samfunn

Tekst: Ruby Kollerud, helseetaten

Kilder:

- 1 Alberg A. For J., Same J. Epidemiology of Lung Cancer, ACCP Evidence-Based Clinical Practice Guidelines (2nd Edition). CHEST / 132 / 3 / SEPTEMBER, 2007 SUPPLEMENT, sider 29–47.
- 2 WHO. WHO REPORT on the global TOBACCO epidemic, 2011. Warning about the dangers of tobacco. http://whqlibdoc.who.int/hq/2011/WHO_NMH_TFI_11.3_eng.pdf
- 3 Departementene. Strategi for å redusere radon-eksponeringen i Norge side 7. Publikasjonskode: I-1144 B <http://www.nrpa.no/dav/bbc77f9576.pdf>.
- 4 Annesi-Maesano L, Dab W. Air pollution and the lung: epidemiological approach. Med Sci (Paris). 2006 Jun-Jul;22(6-7):589–94.
- 5 Vineis P, Forastiere F, Hoek G, et al. Outdoor air pollution and lung cancer: recent epidemiologic evidence. Int J Cancer 2004; 111:647–652.
- 6 Schwartz AG. Genetic predisposition to lung cancer. Chest 2004; 125(suppl):86S–89S
- 7 Matakidou A, Eisen T, Houlston RS. Systematic review of the relationship between family history and lung cancer risk. Br J Cancer 2005; 93:825–833.
- 8 Thune I, Lund E. The influence of physical activity on lung-cancer risk: a prospective study of 81,516 men and women. Int J Cancer 1997; 70:57–62.
- 9 Skuladottir H, Tjoenneland A. Does insufficient adjustment for smoking explain the preventive effects of fruit and vegetables on lung cancer? Lung Cancer 2004 Jul;45(1):1–10.
- 10 Parkin D. The global burden of cancer. seminars in cancer biology, Vol 8, 1998: pp 219–235
- 11 Kreftregister. Cancer in Norway 2009. ISBN: 978-82-90343-76-0. Side 23–24.
- 12 Kreftregister. Cancer in Norway 2009. ISBN: 978-82-90343-76-0. Side 62.
- 13 Menvielle G, Boshuizen H, Kunst AE, et al. The role of smoking and diet in explaining educational inequalities in lung cancer incidence. J Natl Cancer Inst. 2009 Mar 4;101(5):321–30.
- 14 Trond-Eirik Strand TE, Malayeri C et al. Petri K.J. Tenåringsrøyking og lungekreft i tidlig voksen alder, 1954–98 Tidsskr Nor Lægeforen nr. 9, 2005; 125: 1174–6.
- 15 Liv Grotvedt L, Stigum H, Hovengen R et al. Social differences in smoking and snuff use among Norwegian adolescents: A population based survey. BMC Public Health 2008, 8:322.
- 16 Bretteville-Jensen AL. Tobakk- og rusmiddelbruk blant unge voksne i Norge. SIRUS, 2011. Side 2–4.
- 17 Helse- og omsorgsdepartementet. HØRINGSNOTAT OM ENDRINGER I TOBAKKSSKADELOVEN. Januar 2012. http://www.regjeringen.no/pages/36767368/Hoeringsnotat_tobakk.pdf

Oslo kommunes ansatte – en sammensatt arbeidsstokk

Oslo kommune er en av landets aller største arbeidsgivere. Per 1. januar 2011 var det i alt 42 937 ansatte med hovedarbeidsforhold i kommunen. På samme måte som Oslo bys befolkning er svært heterogen, gjelder dette også kommunens arbeidsstokk.

Oslo kommune – en kvinne- og kvinnedominert arbeidsplass

I alt 71,6 prosent av Oslo kommunes ansatte per 1. januar 2011 var kvinner. Den store kvinne- og kvinnedominansen gjenspeiles av at en stor del av kommunens viktigste oppgaver er knyttet til oppgaver innen helse og omsorg og i skoleverket, områder som tradisjonelt har vært kvinne- og kvinnedominerte. I sykehjemsetaten, med sine drøyt 4 600 ansatte, var hele 83,6 prosent av de ansatte kvinner, mens utdanningsetaten, der lærerne er ansatt, hadde i alt 67,8 prosent kvinnelige ansatte.

Om lag 40 prosent av kommunens ansatte jobber i bydelene, og her var den gjennomsnittlige kvinneandelen på 80,1 prosent. Andelen varierte mellom 75,4 prosent i Bydel Sagene og 85,6 prosent i Bydel

Søndre Nordstrand. Tannhelsetjenesten er med sine hele 90,3 prosent kvinner det området i Oslo kommune der kvinneandelen er høyest.

Med sine 92,1 prosent menn befinner Brann- og redningsetaten seg i den andre delen av skalaen, etterfulgt av energigjenvinningsetaten med sine 85,3 prosent menn og Oslo havn KF med 78,9 prosent menn.

Dette mønsteret viser på den ene siden et visst kjønnsrollemønster blant Oslo kommunes ansatte. Det er imidlertid lite som tyder på at dette kjønnsrollemønsteret er betinget av klare ulikheter i forhold til stillingenes kompleksitet og ansvarsområde. Riktignok er en større andel av mennene ansatt i stillinger der kravet til høy formell kompetanse er høy. Mens 6,8 prosent av mennene er politikere eller

Tallgrunnlaget til denne artikkelen er hentet fra arbeidstaker- og arbeidsgiverregisteret (A-/A-registeret) i Statistisk sentralbyrå (SSB). Registeret får sine data fra arbeidsgiverne, og for Oslo kommune er disse dataene hentet fra NLP. SSB har dessuten koblet A-/A-registeret sammen med det sentrale personregisteret og utdanningsregisteret for å hente inn informasjon om henholdsvis innvandrerbakgrunn og utdanning til arbeidstakerne.

Tallgrunnlaget fra SSB omfatter kun arbeidstakere som har Oslo kommune som hovedarbeidsgiver per 4. kvartal 2010, dvs. 42.937 personer. Andre arbeidstakere som riktignok har et arbeidsforhold til Oslo kommune, men som av SSB defineres å ha sin hovedarbeidsplass utenfor kommunen er ikke med. I septemberuttaket fra NLP til Statistisk årbok for Oslo for 2010 opereres det med 47.133 stillingshjemler fordelt på 45 864 ansatte. Forskjellen mellom SSBs og Oslo kommunes tall for antallet ansatte utgjør omtrent 2 900 personer, og disse er ikke med i datagrunnlaget til denne artikkelen.

Vi vet lite om disse personene, men det er nærliggende å anta at vi mister mange personer med midlertidige arbeidsforhold samt personer som er fast deltidsansatt, men som har sin hovedarbeidsplass et annet sted. Felles for disse personene er at de arbeider deltid. Det kan være deltidsansatte, vikarer, personer på korttidsoppdrag/-kontrakter osv.

Variabelen "Yrkesfelt" baserer seg på Statistisk sentralbyrås yrkesklassifisering (STYRK-08) og som igjen bygger på internasjonal standard fra ILO, ISCO-08. Det er arbeidsgiverne selv som har ansvaret for innrapporteringen av de relevante opplysningene.

administrative ledere er det tilsvarende tallet for kvinner 4,6 prosent. Og mens 11,7 prosent av mennene innehar typiske akademiske yrker gjelder dette for 10,8 prosent av kvinnene. Her må en imidlertid ha i mente at det uansett er ansatt langt flere kvinner enn menn både som administrative ledere og i akademiske yrker.

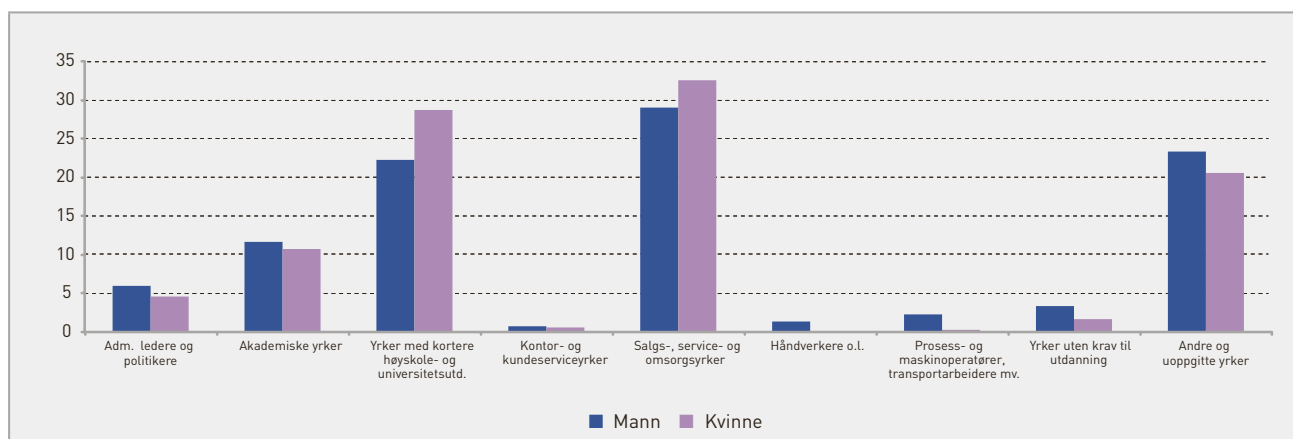
Kommuneansatte er eldre enn andre arbeidstakere

Den gjennomsnittlige alderen for en ansatt i Oslo kommune var 41,6 år, 41,4 år for menn og 41,7 år for kvinner. Til sammenlikning var gjennomsnittsalderen til de som arbeider i Oslo, men utenfor Oslo kommune, marginalt lavere, 40,4 år. Sammenlikner vi aldersstrukturen på de kommuneansatte med de som har sitt arbeidssted i Oslo, men utenfor Oslo kommune, ser vi en noe lavere andel kommuneansatte i aldersgruppen 30–50 år. Til gjengjeld er det en større andel av personer mellom 50 og 65 år.

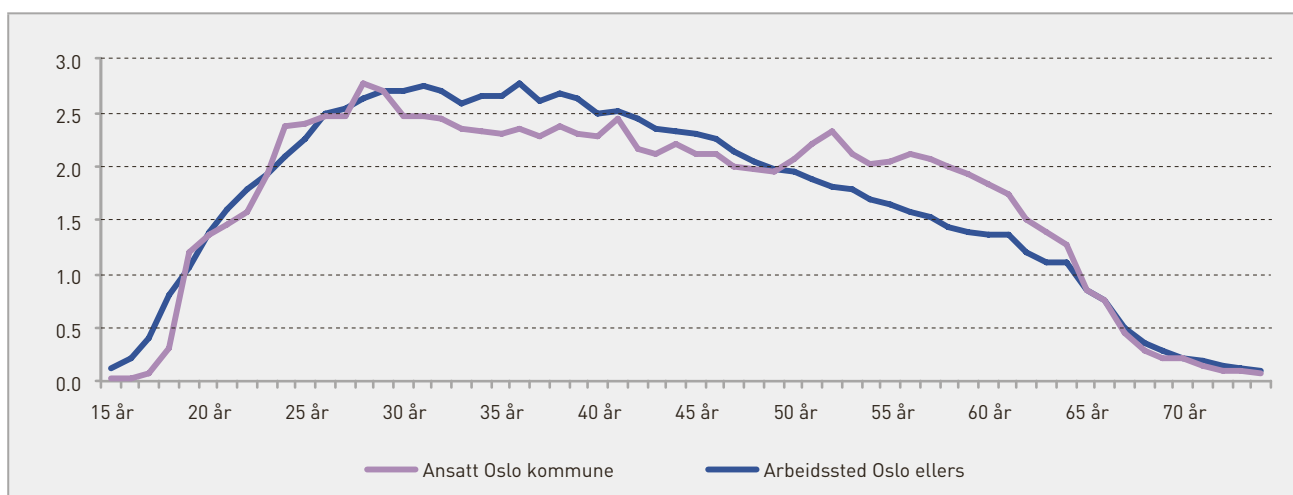
Det er i første rekke de ansatte i bydelssektoren som bidrar til å holde gjennomsnittsalderen nede, med en gjennomsnittlig alder på 39,1 år. Blant de ansatte i byrådsavdelingene er til sammenlikning gjennomsnittsalderen 49,0 år. Andre etater eller kommunale foretak med "høy" gjennomsnittsalder blant de ansatte er Utviklings- og kompetanseetaten (48,6 år) og Oslo Havn KF (49,8 år).

24,1 prosent av kommunens ansatte har innvandrerbakgrunn

Å ha innvandrerbakgrunn innebærer i denne sammenhengen at man enten er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre og senere selv har innvandret til Norge, eller er norskfødte barn av to innvandrere.

Figur 1: Ansatte i Oslo kommune etter kjønn og yrkesfelt. Prosentvis andeler

Figur 2: Ansatte i Oslo kommune og Oslo ellers etter alder. Prosent

foreldre. 24,1 prosent av kommunens ansatte hadde innvandrerbakgrunn per 1. januar 2011. Denne andelen gjenspeiler i stor grad andelen av personer med innvandrerbakgrunn i den totale befolkningen i Oslo. Samtidig var andelen av personer med innvandrerbakgrunn 19,1 prosent blant de som hadde sitt arbeidssted i Oslo by, men utenfor kommunen.

En stor andel (47,9 prosent) av kommunens ansatte med innvandrerbakgrunn var ansatt i bydelssektoren. Til sammenlikning var 38,5 prosent av de ansatte uten innvandrerbakgrunn ansatt i bydelene. Videre er sykehjemsetaten en viktig arbeidsgiver for personer med innvandrerbakgrunn, hele 46,1 prosent av etatens ansatte har slik bakgrunn. Utdanningsetaten er med sine om lag 2 150 ansatte med innvandrerbakgrunn en også en viktig arbeidsgiver for denne gruppen. Utdanningsetaten er imidlertid den største etaten i Oslo kommune, og personer med innvandrerbakgrunn utgjør ikke mer enn 16,6 prosent av etatens totale arbeidsstokk.

Samtidig finnes det områder innen Oslo kommune der vi finner nokså få personer med innvandrerbakgrunn. Dette gjelder ikke minst i byrådsavdelingene, som per 1. januar 2011 kun hadde 11 ansatte med innvandrerbakgrunn. Disse utgjorde dermed 3,9 prosent av de ansatte.

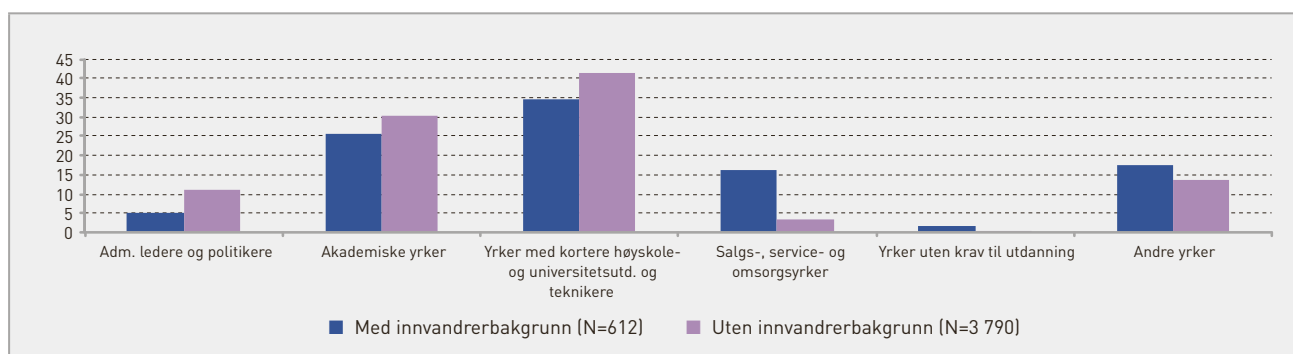
Slik ser vi at kommunens ansatte med innvandrerbakgrunn fordeler seg noe ulikt fra de øvrige ansatte. Ansatte med innvandrerbakgrunn er i større grad enn de øvrige arbeidstakerne konsentrert rundt områdene pleie og omsorg, og er i mindre grad enn

de øvrige arbeidstakerne knyttet til stillinger med krav til høyere utdanning.

Hvorfor er det slik? Noe av svaret ligger i at det også er visse forskjeller knyttet til utdanningsnivået når vi sammenlikner ansatte med innvandrerbakgrunn med de øvrige ansatte. Mens 43 prosent av kommunens ansatte med innvandrerbakgrunn på registreringstidspunktet hadde uoppgitt utdanning eller utdanning på grunnskolenivå gjaldt dette kun for 11,5 prosent av de øvrige ansatte. Og mens hele 60 prosent av de ansatte *uten* innvandrerbakgrunn hadde universitets- eller høyskoleutdanning gjaldt dette for 32 prosent av de ansatte *med* innvandrerbakgrunn. Dette kan altså tyde på at det faktisk er ansatte med og uten innvandrerbakgrunn ikke er jevnt fordelt utover i det kommunale apparatet først og fremst handler om ulikt utdanningsnivå.

For å kunne belyse dette mer utførlig er det imidlertid nødvendig å se på hvilke stillinger de to gruppene innehar når man holder utdanningsnivået konstant. Figur 3 viser at det blant de høyst utdannede i Oslo kommune er en større andel blant personer uten innvandrerbakgrunn som har stillinger der det typisk kreves høy formell kompetanse. Samtidig ser vi at en større andel av ansatte *med* innvandrerbakgrunn med høyere universitetsutdanning innehar salgs-, service- og omsorgsykker enn hva som er tilfellet for ansatte *uten* innvandrerbakgrunn.

Dette kan altså tyde på at utdanningsnivået ikke alene kan forklare hvorfor personer med innvandrerbakgrunn i mindre grad enn de øvrige ansatte er ansatt i stillinger der det stilles krav til høyere utdanning. Videre ser det ut til å være mer utbredt

Figur 3: Ansatte i Oslo kommune med høyskole- eller universitetsutdanning av høyere grad etterbakgrunn og yrkesfelt

blant ansatte med innvandrerbakgrunn å inneha stillinger der kravene til utdanning er lavere enn arbeidstakerens formelle kompetanse.

Oslo kommunes ansatte er høyt utdannet

Flertallet av de ansatte i Oslo kommune har utdanning på høyskole- og universitetsnivå, i 2010 var andelen på 56 prosent. Blant personer som har sitt arbeidssted i Oslo, men utenfor Oslo kommune, var tilsvarende andel på vel 46 prosent. Sammenliknet med arbeidstakere i øvrige deler av landet har Oslos arbeidstakere et svært høyt utdanningsnivå. I resten av Norge er det bare vel 30 prosent av arbeidstakerne som har høyere utdanning. Både blant menn og kvinner i Oslo kommune er andelen av høytutdannede høyere enn blant andre arbeidstakere i Oslo, og utdanningsnivået blant kvinner er gjennomgående høyere enn blant menn.

Det er store variasjoner i utdanningsnivået mellom etater og bydeler i Oslo kommune. Oslo kommune har som andre kommuner ansvaret for en lang rekke oppgaver som stiller vidt forskjellige krav til kompetanse og utdanning til de ansatte som skal utføre oppgavene. Det er neppe noen tilfeldighet at nesten

74 prosent av de ansatte i utdanningsetaten har høyere utdanning. For å være lærer i skolen må man ha utdanning på høyskolenivå. Andre virksomheter med høy andel med høyere utdanning er byrådsavdelingene i rådhuset, legevakten, helse- og velferd, eiendoms- og byfornyelse og kulturetaten. Alle har en andel med ansatte med høyere utdanning på over 70 prosent. En fellesnevner for disse etatene er at de er relativt små med spesialiserte oppgaver og høye krav til formell kompetanse.

Etater med lav andel ansatte med høyere utdanning finner vi først og fremst innen teknisk sektor. I etater som vann- og avløp, renovasjon, trafikk, friluft og idrett ligger andelen av personer med høyere utdanning på mellom 20 og 30 prosent.

På grunn av omsorgsoppgavene kunne en kanskje forvente et relativt lavt utdanningsnivå blant ansatte i bydelissektoren, men i bydelene er den samlede andelen av ansatte med høyere utdanning på nesten 50 prosent. For det første har bydelene mange forskjellige typer av oppgaver med forskjellige krav til kompetanse og utdanning. For det andre er den mest arbeidskrevende omsorgsoppgaven, nemlig sykehjemdriften, skilt ut i egen etat, sykehjemsetaten.

Tabell 1: Ansatte i og utenfor Oslo kommune etter kjønn og utdanning

		Ingen utdanning/uoppgitt	Grunnskole	Videregående	Universitet/høyskole	I alt	Grunnskole	Videregående	Universitet/høyskole	I alt
Oslo kommune	Alle	2 121	6 096	11 863	22 857	42 937	14,9	29,1	56,0	100,0
	Menn	588	1 808	3 589	6 223	12 208	15,6	30,9	53,6	100,0
	Kvinner	1 533	4 288	8 274	16 634	30 729	14,7	28,3	57,0	100,0
Oslo ellers	Alle	31 821	52 510	125 122	173 734	383 187	14,9	35,6	49,4	100,0
	Menn	20 289	31 877	72 646	89 998	214 810	16,4	37,3	46,3	100,0
	Kvinner	11 532	20 633	52 476	83 736	168 377	13,2	33,5	53,4	100,0

Tabell 2: Ansatte med høyere utdanning i Oslo kommune etter fagfelt

	Universitet / høyskole			Universitet / høyskole		
	Sum	Menn	Kvinner	Sum	Menn	Kvinner
Allmenne fag	6	3	3	0,0	0,0	0,0
Humanistiske og estetiske fag	3 244	1 090	2 154	14,2	17,5	12,9
Lærerutdanninger og pedagogikk	8 474	1 823	6 651	37,1	29,3	40,0
Samfunns- og juridiske fag	1 912	727	1 185	8,4	11,7	7,1
Økonomiske og administrative fag	1 273	501	772	5,6	8,1	4,6
Naturvitenskaplige fag, håndverks- og tekniske fag	1 381	839	542	6,0	13,5	3,3
Helse-, sosial- og idrettsfag	6 065	997	5 068	26,5	16,0	30,5
Primærnæringsfag	56	31	25	0,2	0,5	0,2
Samferdsels- og sikkerhetsfag og andre servicefag	108	80	28	0,5	1,3	0,2
Uoppgitt fagfelt	338	132	206	1,5	2,1	1,2
Sum	22 857	6 223	16 634	100,0	100,0	100,0

Hva slags utdanning har ansatte med høyere utdanning?

Tabell 2 viser fagfeltet til ansatte i Oslo kommune med høyere utdanning. Riktignok sier ikke fagfeltet nøyaktig hvilken utdanning de ansatte har, men det er neppe noen tvil om at en ansatt som har utdanning innen "Lærerutdanninger og utdanninger i pedagogikk" har en eller annen form for lærerutdanning.

Ansatte med lærerutdanning er nettopp den utdanningsgruppen det er flest av i kommunen. Over 37 prosent av de ansatte med høyere utdanning har lærerutdanning eller utdanning i pedagogikk. Deretter kommer utdanning innen helse-, sosial- og idrettsfag med vel 26 prosent. Innen for denne utdanningsgruppen finner vi sykepleiere, hjelpepleiere, leger, sosionomer osv. Men også fagfeltet "Humanistiske og estetiske fag" er godt representert med vel 14 prosent. Innen denne gruppen finner vi mange ansatte med utdanning i språk, litteratur, historie

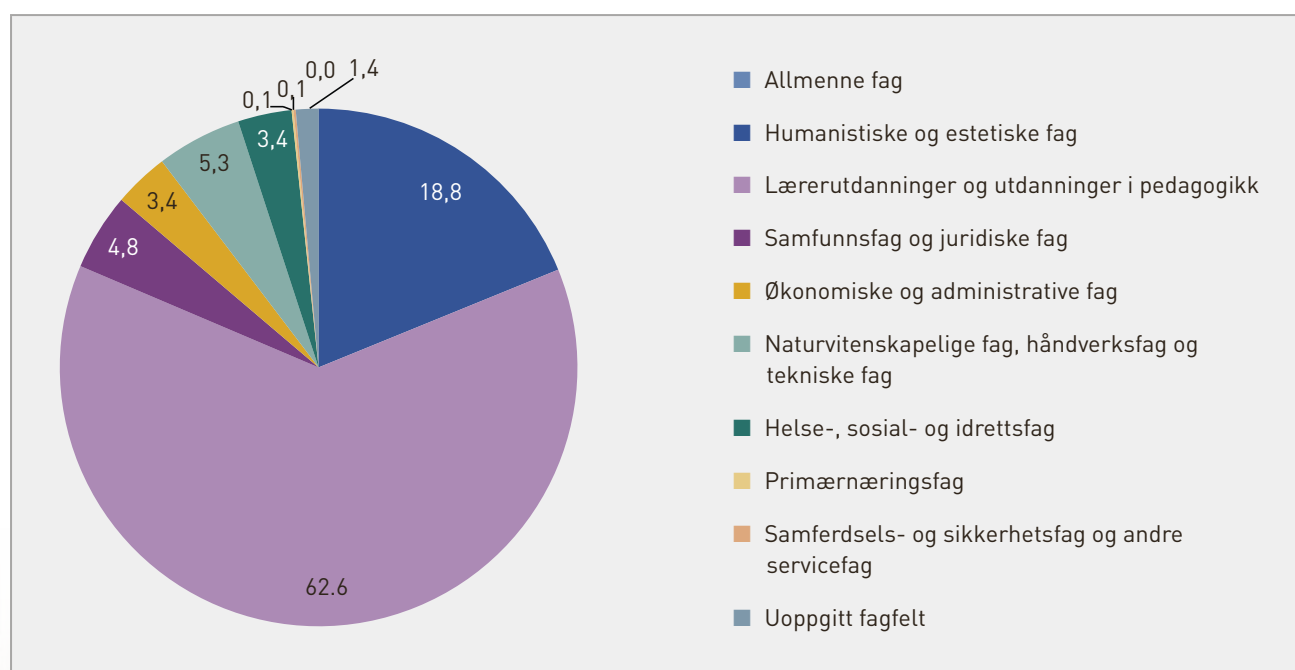
osv. Oslo kommune har også mange ingeniører. De finner vi innenfor fagfeltet "Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag", som utgjør 6 prosent av de ansatte. Fagfeltet "Samfunnsfag og juridiske fag" har vel 8 prosent av de ansatte. Innen denne gruppen finner vi blant annet ansatte med utdanning innen sosiologi, statsvitenskap og jus.

Selv om mange etater har en høy andel med ansatte med utdanning på høyskole- og universitetsnivå, er likevel over 82 prosent av de ansatte med høyere utdanning ansatt i utdanningsetaten, bydelene eller sykehjemsetaten. Vi skal se litt nærmere på de to førstnevnte arbeidsplassene.

Utdanningsetaten er helt klart den etaten som har flest ansatte med høyere utdanning, nesten 41 prosent av de ansatte med høyere utdanning i Oslo kommune arbeider nettopp her. Figuren nedenfor

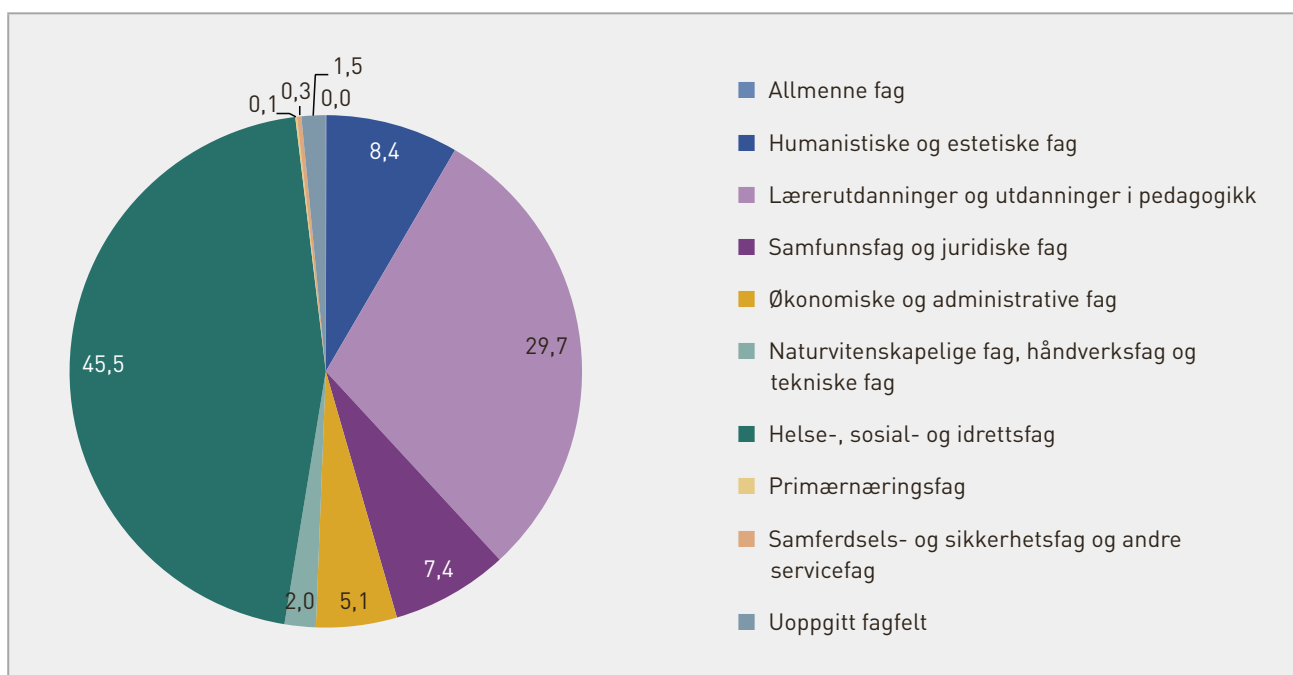
viser at over 6 av 10 ansatte har en slik utdanning har utdanning innen fagfeltet "Lærerutdanninger eller utdanning i pedagogikk", mens nærmere 40 prosent har andre former for utdanning. Halvparten av denne gruppen har utdanning innen "Humanistiske og estetiske fag" som i praksis vil si utdanning innen språk, litteratur og historie. Mange av dem arbeider antakelig som lærere i videregående skole ved at de har tatt etterutdanning innen pedagogikk for å kunne undervise i skolen.

Vel 35 prosent av de ansatte med høyere utdanning i Oslo kommune arbeider i bydelene. Her er det utdanning innen "Helse-, sosial- og idrettsfag" som utgjør den største utdanningsgruppen. Med ansvaret for primærhelsetjenester, hjemmesykepleien, barnevern, sosialtjenester osv. finner man mange sykepleiere, og sosionomer i bydelene. Bydelene har også ansvaret for barnehagene, noe som er med

Figur 4: Ansatte med høyere utdanning i utdanningsetaten etter fagfelt

Figur 5: Ansatte med høyere utdanning i Oslos bydeler etter fagfelt

på å forklare at nest største utdanningsgruppe er lærere, som står for nesten 30 prosent av de ansatte med høyere utdanning.

Som vist ovenfor har Oslo kommune også mange ansatte med utdanning innen andre fagfelt. Innen byrådsavdelingene i rådhuset, hos kemneren og i utviklings- og kompetanseetaten har flere enn halvparten av de ansatte med høyere utdanning sin utdanning innen fagfeltene "Samfunnsfag og juridiske fag" og "Økonomiske og administrative fag". Her finner vi mange av samfunnsviterne, økonomene og juristene i Oslo kommune. Innen de tekniske etatene og plan- og bygningsetaten har de i tillegg til de sistnevnte fagfeltene også mange med utdanning innen "Naturvitenskapelige fag, håndverksfag og tekniske fag", altså forskjellige typer av ingeniører.

Den gjennomsnittsansatte

I denne artikkelen er det forsøkt å gi et bilde som viser noen hovedtrekk ved de som er ansatt i Oslo kommune. Det er imidlertid ikke enkelt å finne karakteristikk som kjennetegner den "gjennomsnittsansatte". Å yte kommunale tjenester til en mangeartetet befolkning stiller krav til at kommunens ansatte i sum har kompetanse til å forstå innbyggernes mangesidige behov. Kompleksiteten i Oslo kommunes arbeidsstokk er slik sett naturlig, og kanskje også helt nødvendig for at kommunen skal kunne løse de oppgavene den er pålagt å ivareta.

Tekst: Niels Henning Gundersen og Pål Holmen,
Utviklings- og kompetanseetaten

Kilder:
Statistisk sentralbyrå: Arbeidsmarkedsstatistikk

Mer informasjon finner du på

e-post:
oslostatistikken@uke.oslo.kommune.no
internett:
www.uke.oslo.kommune.no/oslostatistikken/

Returadresse

Oslo kommune,
Utviklings- og kompetansetaten
Postboks 6538 Etterstad
0606 OSLO